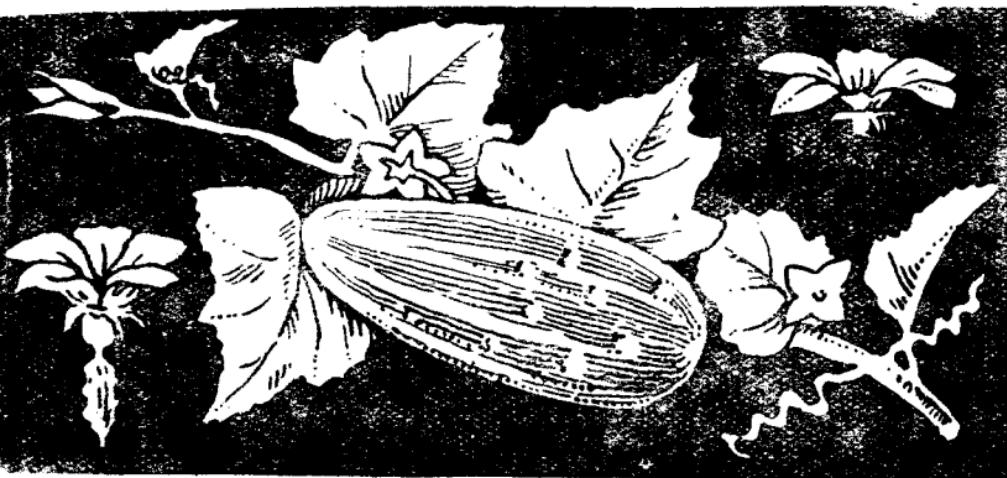

A. D. JAKIMOVİÇ, N. N. TORBEJEVA
B. A. GERAŞIMOV

OGURÇIEZ

KOMIGIZ — 1936 — KUDЬMКАР

KARÇ XOÇAJSTVOLƏN VŞESOJUZNƏJ NAUÇNO-
ISSLEDOVATELİSKƏJ INŞTİTUT (VNIOX)

A. D. JAKIMOVİÇ, N. N. TORBEJEVA,
B. A. GERAŞIMOV

O G U R Ç I E Z

VEVTТЬTƏM MU VЬLЬN (GRUNTЬN)
OGURÇIEZ BЬDTƏM

Vuzətis Z. Tețujeva

KOMİGİZ

1936

KUDЬMKAR

OGURÇI JYLIŞ OBSƏJ ŞVEDENNOEZ

Ogurçi ləddiqə karç vədmassez kolasiş əddən vazşa vədməsən. Eta karçəş vəli tədsa vədkod naroddezlə, kədəna olisə migan kadəz kəpəmkə təshačeletija oğti. Ogurçi izobrazennoez kołçcisə vazşa postrojka razvalinaez vylən, sə jılış eməs una materiallez vədkod starinnəj ovıçajjez, poverjoez da muk. gizəmməzən.

Şəkət viştavnъ toçnəja, kər Ruşyn myçcişis ogurcijs, tədalə, etə vəli kəkjamtəsət vek, mədənəz 1200 god gəgər oğti. Revolucija oğşa Roşsiyayı ogurcijs ətlən kapustaən, kartovkiən da lukən vəli siş suşana „otır“ karçəni. Ogurciez vədtəlisə vəd kreşşanskəj karçjərən, derevñaezən nəlki vəd-sa god ogurcieztəg eza pukşubə ryzan sajə. Ark-misə aslanjs ogurçi „pozzet“: Nezin, Murom, Goroxovec, Vjazniki, Pavlovsk goroddezel, kəşən ogurcijs munis ылə aslanjs rynok sajə. Sijə inđisə ызъ goroddezelə, a siżzə unakod i granica sajə.

Migan karçvəditan kolxozzezən da sovxozzezən mədik karççez kolasıjs ogurcijs siżzə vişə medpervəj mesta. Ogurcise pır pozə pantavnъ i ətkasa raboçej karçjərən ~~i kolxoznikusadva gəgər karçjərən.~~

Мыла-зә съburna вәditənъ ogurçisә?

Aslas sostav şәrti ogurçi plodbs әddәn va-
zylkja, sija mәdik karçcezsha ңezък pәtәsa. Ogurçisә
шә medpervәj połzabs sija, sto sъ rъekeп әddәn
una osobәj vesestvoezi, siž suşana vitaminneze.
Nija-kә şojanып jecәaş livo avuəş sovsem, sek i
mort i zivotnәjjez sogalәnъ, organizmъs nylen
dugdә vьdtyńь da zoramny. No vitaminneze na-
ukaen oştәmәş ңevazъп, i mәdik jecә pantasан
karçcezъп ogurçi ploddezeñşa nija unazъk. Sişkә
otvetsә kolә kossyńь ңe ogurçi pәtәsъп da ңe sъ
plodъn vitaminneze połzaып. Ogurçiez loisә medlü-
vәj massovәj karçen medpervo sijәn, sto nija çәs-
kыtәş, mәdkә sijәn, sto niјә koknita pozә zapteпъ
tъrmamvi, kuimәt-kә sijәn, sto niјә vьdtyńь avi
şekъt. Svezәj, nedospovna solaşәm da sola ogur-
ci — eta medçәskъt priprava çut ңe vьdәs jaja,
ceria şojannez dъnә da kartovki dъnә. To sъlәn
mәdik połzabs, әddәn ызыт, sijәn, myla seeәm
pripravabs dъrni loә ызытъk połzabs i osnovnәj
şojan produktaezşan (jaj da mukәd). Seşşa esә
ogurçisә salattezъп, sъddezeъп i kъz torja karç
pъrtә ызыт ңeätkod şojanә.

Ыl, unazъk karçcez dъrni, kәdnа әni emәs
mijan obsestvennәj stolovәjjezъп da gortsa şojan-
neze lәddәsъп, ogurçilәn emәş-ni konkurenttez. Etә
pomidorrez da salat vьdmassez (zelен). Nija ogur-
çisa pәtәsazъkәş da poleznәjzъkәş. Ogurçilә kolas
nykәt jansәtnъ assis kerkәsa pervenstvossә, no i sek
sъlәn kołçcas kъz massovәj karçlәn znaçennoys.

Ogurçi vüdtəməs nüətşə i pondas nüətşəny pğriş razmerrezən kъz karç xozajstvoezyn, siş i ravocəj-jez da kolxoznikkez potrebişeskəj karçjärrezyn.

Mijan SSSR-ъn arkmisə aslanıyt oteçestven-nəj, mestnəj uslovijaez dъnə prisposobitçəm ogurçi sorttez. Nъ cennost jılış pozə suđitnъ sъ şərti, sto ogurçiezlis roç sorttezsə bura voştənъ granica sajyn.

Kət ogurciys əddən lubitə sonxtə, no sija voə çoza. Seşşa ogurçi urozajsə pozə polucitnъ vevtəm gruntyн, parnikkezyn da təplicaezyn. Ogurçilən vüdəs ena svojstvoes otsalənъ sъliş kulturasə vestənъ ojvъn okrainaezə, vil industrialnəj centrrezə, kъtən karççez kolənъ əddən una.

Ogurçiez vəditikə karç xozajstvoezlən osnov-nəj zadaçaən loə pъliş urozajsə levtəm. Ogurçiezlis vъlyn urozajsə pozə suzətnъ pravilnəj şevooborot pъrtəmən, oziş vil agrotexnika pravil-nəj prijommez primeqajtəmən da nijs sorttezsə kəzəmən, kədna medbura ləşalənъ eta xozajstvo uslovijaez dъnə. Vüdəs eta jılış i baitşə mijan knizkayn.

МЬJ KOLƏ TƏDNЬ OGURÇI VÜDMAS JЬLIŞ

Ogurçi çuzan mestaş şərti ləddiqə lunvъn vüdməsən. Sъ çuzaninən ləddənən Azijaliş lun-asbyylanış çästsə. Sijən, myla ogurciys çuzləm lunvъn stranaezyn, i predjavljajtə ьzət trebovanqoez sonxt dъnə. Ogurçi çuzaninlən klimatls nə toko sonxt,

no i ul (parkəj), sijən ogurçı vədmassez buraz्यkasə zoramənp sek, kər sonyt miça pogodda dyrni zeraşşasla. Seeəm „ogurçia“ gozumə i vədmasşlən vuzzes voştənp tərməmvi uşətsə, i vədəs vədmasş olə sonyt uşəta vozduxyp.

Ogurçiys loə təkvənnəj vədmasən, sylən rodna dənə, arbuз, kədnə vədtişənp Sojuzaç lunlanşyк mestaezyn, i toko təkva vessis təmdaənkə ыləşyк ojvylə.

Pogodda normalnəj uslovijaez dyrni da pravilnəja kəzikə ogurçı petassez tycçisənp 5—6 lunə. Medpervo tycçisənp volkət etbəzda şemjadołaez, kədnə vədmənp 7—11 lun şərna. Medożza nastojassəj lisəs paškalə şemjadołaez tycçisəm vərtyn 5—6 lunə. Medożza lissez (2 da 5-ət) tycçisəm çulalə zagvuy. Mədik lissez zoraləməs munə perħtzyka-ni. Cozaloan sorttezlən (muromskəj) lissez posnitzykəş, şor sorttezlən — gırışzykəş.

Ogurçılən zaabs turuna, küssana, səvyləp eməs usokkez, kədnə tycçisənp 4—5-ət lisşan. Suşeddez berdə usokkeznaś kutçisəmən, vədmasş buraz्यk vişə mu berdas, a etaşań sylə koknit aşsə dorjyńp təv sogja.

5—8 lis zoraməm vərtyp vədmassez pondənp ležnp zaez, livo, kyz sənəp, şetənp plettez. Medożza plettez tycçisənp 1—2-ət lissez kolasyn. Zalən kuzaś, siszə, kyz i zaez ležan sposobnost, zavişitə sort osovennosttezşan da vədman uslovijaeşşan.

Лоззез коласып пастана определенno kosta енә осовенностиzsә kolә viшпь тәdvыльп. Озшa sorttezelәn zaңs зепытшк i pleтtes пыләn jeeazшk. Шor sorttezelәn—i zaңs kuzшk i pleтtes unazшk. Siш ov-lә ogurçiezsә praviлnәja вьdtikә.

No լubәj sort umәl uslovi-jaezъn вьdmikә vermas шetny umәla razvitaj вьdmassez. Medвъ вьd sortъs vermis аs-sә тьççavny, kolә kuzny вьd-tъpь sijә.

Ogurçilәn әтиk вьdmas вь-las emәs i zenskәj i muzskәj cvettez. I әttesә i mәddesә po-zә әtamәd dьniш jansәtnь esә osшьtәm cvetъn: zenskәj cvettezelәn em zavjaz, a muzskәj-jezlәn sija abu (1 da 2 risunok). Zenskәj cvetteziш loәnъ plod-dez. Muzskәj cvettezsә нер-raviлnәja suәnъ „pustocvetәn“. Muzskәj cvettez—„pustaj cvet-tag“ gruntovaj ogurci sortteziш ploddесә poluçitnъ oz tuj. Muzskәj cvettezъn arkta ryl-ca, keda kolә zenskәj cvettez oplodotvorenno ponda.

Орьlenqosә unazksә kerәnъ mossez. Çeskыt saksә suzәtikә, niya rylcasә novjәtәnъ cvet vьliш cvet vьlә. Вьdmassez, kәdnalәn cvettez opyrajtçәnъ

1 ris. Ogurçilәn muzskәj cvet.

2 ris. Ogurçilәn zenskәj cvet.

ne aslanıbs pylcaen, a mədik cvetteziş pylcaen, kədna çasto ovlen pərekrestnoor pylajussəjjezən. Etçə-zə pırə i ogurçı.

Kız muzskəj, siž i zenskəj cvettez kujlən glavnəj za lissez da bokiş vozzez (plettez) kolasınp.

Ogurçııbs pondə cveñitńl kəzəm vəras 40—50 lun vərti. Sorttez şərti neətkoddez əddən tədçanəş. Muzskəj cvettes oşən oızılk; 2—5 lun vərti pondən cveñitńl zenskəjjez. Cvetitəmbs pondətçə glavnəj za ulış çasttezşan i səvərən vuzə sə vülişzılk çasttezə da bokiş plettezə. Ovlə siž, sto glavnəj za vylas muzskəj cvettes („pustocvettes“) zenskəjjezşa unən unazılk. Plettez vylınp muzskəj cvettes jecazılkəş.

. Kız cveñitəmlən pondətçəmbs, siž i plod ark-məm pondətçəmbs zavişitən vədtan prijommez pravılınostşan, pogoddəşan da sort çozaloansan. Ogurçılən medoşza ploddez javitçən 50—65 lun vərti kəzəm vərən da 8—12 lun vərti cveñitńl pondətçəmşan. Şojanə visan votəm ogurçı plodsə (əddən paşkyla vədman zavjaż) susə zelenecən. Vədsən voeməz ploddez kolşən toko kəzəs ponda. Kəzəslə plodsə vədtəm ponda kadəs kolə zelenecəsa unazılk $1\frac{1}{2}$ —2 mişecən.

Zelenec vylə da kəzəssez vylə ogurçisə vədtəmsha eəka marinaddez ponda əktən puplattez, kuim-vit lunşa ogurçı zavjazzəz. Seeəm puplattez suşən kornisonnezən. Zeleneccezsə da puplattezsə əktikə ploddez arkməmbs küssə arşa kəntəmmezəz, kədna vədmassezsə vijən.

Ogurçı zeleşeclən da şemeñnikkezlən formasıda ızdabs əddən nəətkod. Roç sorttes, kədnə voəpə çoza, avı əddən gərişəş: pylən zeleşecəs kuzanas 5—15 santimetr 50—120 gram sərət ves dırñi. SSSR-ınp soça pantashan şor sortteza zeleşeclən kuzabs şibalə 40—50 santimetredə i vılyınzık, a vesəs 200—300 graməz. Çasto ogurçılış pozə pantavny urodlivəj plodde, kədndə arkməpən nəvətsə oplodotvorenqoşañ (ibo ulsət nətərgməməş). Etə siş susana krjuçokkez, puzançikkez, kubarikkez.

Ogurçılən vızzəz medburasə zoraməpən müşin vevdəriş slojjezyn (20—30 santimetr pədəna), sijən niya vižəpən vıdməs ponda kolan pitajtçan vessestvoezsə da ulsətsə ena slojjeziş. Toko zoramən konəcə niya şibaləpən 0,5 metr pədəna. Tədan-kə, sto vıdməslən vızzəs kuyləpən vevdəriş, burazık sontan müşin slojjezyn, kolə siş ləşətəpə ogurçiez uvtə müşinsə i siş sijə dəzirajpə, medvə səvevdəriş slojyn pitajtçan vessestvoes da ulsət zapasss vəli una, a siżzə i vozduhxəs med pəris burzıka.

Ogurçiez — „verxovəj“ vıdmassez, niya jeeə prisposobitəməş sə dəpə, medvə pitajtçan vessestvoezliş da ulsətliş zapassezsə boşpə pədən müşin slojjeziş.

OGURÇI VĘDMASLƏN SONЬT DA ULSƏT DЬNƏ TREBOVANNOEZ

Vılyınzık mijə ləddətişəslə viştalim-nı ogurçı vıdməs jılış. Əni podrovnəja suvtçam sə vıla,

къеамәш сыләп trevovalqoez sonyt da uſat дыпә, тәdңоз siž sušana въdmikә prirodnej uslovijaez дыпә, a sъvәrgen vizәtam vopros učastok ponda mesta jьliš da mušinnez jьliš. Къз vъlyп vәlі baitam-ni, ogurçi petis sonyt stranaeziš, sijәn sija әddәn ви-ра korә sonyt. Kokničik assvşa nejki 0—0.5 gradusa kәzdәtәm vijә въdmassezsә. Celsij şәrti 5 gradusa temperatura dyrni ogurçilәn tom въdmas-ъs kәt i kolççә lovja, no lopmә, eıkә i dugdә въд-тънь. Әddәnzsъksә eta ovlә tulssha kәzdәtәmmez pora. Etә kolә viznъ tәdvыlyп, a to kәzan-kә ne askadә, kәzбssez muas vermasә veş siştъnъ livo petassez arkmасә soçәş. Seeam petassezqa uro-zajsa en vizciş.

Ogurçi petassez, kәdnalәn emәsh toko şemja-dolaes, sedisә-kә kәzbyt uvtә, sek въdmassez sulalәn ne kulam ne lovjaәs.

Ogurçiez, kъz suәnъ, „kъnmalisә“.

Ozlan seeam petasses zoramәnъ umәla, пыләп často vuz moçkaez ovlәnъ sişәş, eıkәtәm şemja-dolaes izalәnъ umәla. Seeam sluçajjezә kolә ker-ny tәdrәv kәzәm. Sorzъk kәzәmmezlәn petassez ozalәnъ ožzъksha eıkәm petassezsә, zoramәnъ niya burzъka, cveṭitәnъ i ploddezsә şetәnъ ožzъk.

Medbъ ogurçi въdmasъs zoramis въеама, tem-peratureals kolә Celşij şәrti 15 gradussha ne lazmyt-zъk; medbura ogurçiez въdmәnъ sek, kәr tempe-peratureals lebә 20—25 gradusәz. Zar pogodda kosta, kәr tempeperatureals 30 gradussha vъlypnyk, въdmas-sez pondәnъ eıkplъ.

Ogurciez ponda kolə nə toko sonxt, no i uşət. Ləddən-kə toko vasə, kədə kəskənəy as rye-kas ploddezz, to gektar vlyiş 300 centner urozaj dyrni uçastoklən kazdəj kvadratnəj metr şetə plodes arkməm ponda vasə 3 kilogram. Estiş vezətana, sto bur urozajlıs arkməs toko sek, kər uşətəs tərməmvi. Ogurçılən sonxtsə da uşətsə eəe boşəməs objaşnitə mijanlı, tyla sonxt sondia lunnez, kədəna kosta zeraşla, lənən ogurçi urozaj ponda burzək pogoddən.

Uməl pogoddə kosta, kər bura zeraşə da ovla kəzət, ogurçi vədmassez zoramən zagənzəka i urozajlıs ovla uçətzək.

KYTÇƏ KOLƏ LƏŞƏTNİ UÇASTOKSƏ DA KЬEƏM MUŞINNEZ OGURCIEZ PONDA BURZƏKƏŞ

Ogurciez ponda kolə vərjıny sonxt da təv sogja sajəvtəm uçastokkez. Əddən lazımlı uçastokkez ogurciez ponda ozə tujə, sijən, tyla niya çasto ovlənən kəzətəs (gəppəz eıkəm vozduxən).

Uməla jugdətəm uçastokkez sižzə ozə tujə. Nelki ńevzət vezətəm bura eıkətə ogurciezsə. Sijən matə puez da postrojkaez gəgər ogurcişə kəzəpəzə kov, pozə matənəzəka toko sek, kər postrojkaes da puez sulalənən ojvəv ladorşan.

Ogurçi uçastok kujləm ponda vədəs ena trebovanqnoes vezərtanaəş i mestnəj uslovijaez şərti sobhudajtçənən kolxoz da sovxoz karç xoçajstvo-ezən. Vot toko ətik vlyen kolə suvtçənən (sijə çasto

vunatən), etə vyna təvvez dypə ogurciez çuvstvitelnoşt vynən. Ogurci vydmassezlən eməs turuna, mu berdət kəssana zaez da vozzez. Nəyzət istoççıvoşt nylən ovla soşednəj vydmassez berdə usseznas kutçışəmşən. No vyna təvvez, əddənzəksə sek, kər kəzəmmes soçəş, çeglalənən da sorlałən plettezsə. Çasto ştəpnəj polosaň ogurciezsə vydistikə təv sogja beregitəm ponda kerşənən natodıl kerəm vynənakajan vydmasseziş zascitnəj polosaez. Seeəm zasçıta jılış livo kətbə ogurciez ponda uçastoksə təvrəpanlı pokatən ləşətəm jılış, ləşalə-kə sija mədik uslovijaez şərti,— pır kolə dumajtənən karcəvəditiş-kolxoznikkezlə.

A kyeəm kolə uçastok ponda müşinəs? Ogurci vydəmə da zoramə əddən perxta. Vizzez, zaez, lissez da ploddez arkməm ponda 50—60 lunşa srokə sylə kolənən vydmasıbs pitajtçəm ponda müşiniş gotovəj-ni vesvestvoez. Seşşa, kyz mijə baitim-ni, vydmas normalnəja zoraməm ponda kolə əddən una sonxt da ulsət. Estiş i petənən müşin dypə ogurçılən to kyeəm trəbovanənəez: ogurci vydəmə ponda burzık müşinən loas rıskyt, vasə da vozduxsə koknita lezan, bura sonalan da tırtəmvi plodoro dnəj müşin. Sijən ogurciez vyeəma sogmən şadmuşina, pesəkvevja da koknit şojvevja müşin-nez vynən. Ozə ləşalə lazımt uçastokkez şəkət şoja müşinən, matəna kujlan gruntovəj vaezən. Neves ogurciez uvtə vərjənən vaz karcər muez da vyeəma uzaləm klever uvtis əv uçastokkez. Kyz əttəslən,

siş i məddeslən müşinəslən strojeṇnoś da plodorođijeſ bur. Ogurciezsə çasto kəzəpə vətəm pojmaezyn, kədna vajətəm iləssən tərgəməmvi rəskytəs da plodorođnəjəſ. Bütəma-kə izanpə çapkəm muez (sutommez), to pozə ogurciezsə kəzəpə i pəvylə.

Ogurciezlis vylən urozajjezsə şetəpə sižə i torfjanlıkkəz, koştpə-kə niјə tərgəməmvi.

KЪЗ OGURCIEZ UVTƏ NAZMITNЬ MU

Pitajčan vesseſtvoežən bednəj, uməla nazmitəm müşinnez vylən ogurciez ozə şetə bur urozajsə. Ogurciez uvtə burzık udovrenqnoən ləddiſə n a z o m. Nazom ləddiſə vəldsa udovrenqnoən, myla syyən eməs vədməs pondə vədəs kolana pitələnəj vesseſtvoež. Seſşa sija esə burmətə müşin strojeṇnoſə. Sərət, a unazıksə ojvyl polosaňn nazom pırtəməs vižə osovəj znaçenqo, sijən, myla sişmikas sija sontə müşinsə, myj əddən kolana ogurciez vədməm pondə. Sijən ojvylən ogurciez vədtikə kъz osovəj prijom primeqajtçə grjaddež uvtə şvezəj nazom puktəm (parovəj grjaddež).

Nazom pırtəməs ləvəj müşin vylən lebtə urozajsə, burazıksə sylən dejstvijaſ ovla şojəvəj, şojvevja da opodzoļennəj müşinnez vylən. Burzıkəş loěpə nazomşaňas i vil uçastokkez.

Müşin kaçestvoşań da klimatičeskəj uslovija-ezsań nazom pırtan normaſ vermas lopə ŋeatkod. Etə normasə toçnəjzəka tədəpə mesta vylən, xozaſtvo-

ып. Енә normaezsә mijanlış kolә vezərtńь kъз primer-näjjezә. Suam, Moskovskәj oblaştъn urozajıs kaza-lämәn lebә gektar vylә 90 tonnaәz normasә ьздә-tämәn. Lunlanqә vessəmәn, şә d m u s i n a muez vylъn, normas синә gektar vylә 20—50 tonnaәz. Lunlanış uslovijaezъn nažom pъrtämşaŋ sodəmъs burazъksә kazalana ułsəta goddezә.

Nažomsә pъrtänь arşan livo gәrәm uvtә tulısnas. Medvъ nažomsә әtmyimdaen juknъ, uçastoksә jansətәnъ kletkaez vylә. Vižənъ-kә nažomçapkalan (a kolxozъn sijә vižnъ kolә, sija lebtә iz proiz-vodiłnoşt da i avu dona), to kuçaezsә pәrətänь lozzezәn sъ munan paškъta ьzdæzә. Kužanas rast-ojoğnoes şetşän nažomçapkalaŋ jomkoş şәrti. Tәvşa kъskalikә nažomsә kolә ozzыk çapkavnъ da sekzә gәrnъ, a to sylәn pitatelnәj vessestvoes myndakә loasә әstämәş. Sessa nažom kuçaez mes-tyn muşinъs loas burmәtäm burazъk, arkmas şe-ra ьв.

Ogurçiez ponda bur udobreñnoen vermas ionъ ne toko nažom. Paškъt primeñenno vermasә azzыnъ i mәdik sъ vylә vaçkişana udobreñnoez. Nъ dыnә otnositçәnъ: peregnoj, gorodskәj musor, ulicşa jog, torf, torfofekallez (torflәn mort izverzenñoezkәt smes), „ojsa zoloto“ (nuznik-keziş çapkalämmez), nažom v.a.

Gorodskәj musorsа aslas dejstvija şәrti nažom kod-zә. Moskva uvtъn burzъk rezultattez boštämәş sijә gegtar vylә 90—100 tonnaәz pъrtämşaŋ. Kolә viştavnъ, sto musorsә burzъk medpervo kompos-

тірүйтп, тәндоз сағтамен шетпь сылә 1—2 god рәззепп куңаезъп, а сывәртп вәлиш візпь къз идовренәп.

Sojuz оյнъвса да гытвьвса қашттезып, сиңзә къз i Moskovskәj областъп, паşkъt primeñenno vermas вошпь udobreñno ponda torf. No oz kov vunәтпь, sto şvezәj torfas emәş въдмасьп ponda vrednәj ves-sestvoez. Sijәn візәм озып sijә kolә тымдакә ләшәтпь. Torfa musә teçәпп çukärrezә siž, medвь sija vermis tәvzъпп, къптьунпь. Vozdux da moroz dejstvija uvtъп torflәn въдәs vrednәj ves-sestvoes vezsәпп, vrednostъs ныләп әсә. Esә вирзък torfa çukärrezsә teçikә sloitпь negasonәj izvestәn, na-zcmәn da fekalnәj massaezәn („ojşa zolotoәn“). Se-eәm sposobnas arkmәtәm torfofekalles ogurciez uvtә lбddišәпп vynä, cozadejstvujtan udobreñnoәn. Gektar vylә opodzołennәj şojevja muşinnez vylә 18—27 tonnaәn niјә ryrtәmshaq ogurciezlәn uro-zaјs lebә sižzә, къз gektar vylә зыntonna nažom ryrtikә. Torfofekalleszә ryrtәпп medoz učastok vylvsa muşin svojstvoez şәrti da plodorodija şәrti, gektar vylә 20—40 tonnaәn. Torfъs-kә komposti-rujtçis nažomkәt, a ne „ojşa zolotokәt“, to ryrtikas sbylis normasә kolә 1¹/₂—2-iş ьздәтпь.

Fekalnәj massaez („ojşa zoloto“) lбddišәпп vynä dejstvujtan udobreñnoәn, sijәn niјә ryrtәпп gektar vylas toko 15—20 tonnaәn. Ryrtan kadъs-tulъsәn muşinsә nevezәtәm озып livo kәzәm вәгып kişkalәmәn. Kişkalәm ponda kolә візпь natodil boçkaez.

Oz-kə tərtmə nażom da sylan vaçkişana mədik udobrennoez (kədnə tycçaləməş vylınpız), ogurçiez uvtə pozə vişpə mineralnəj udobrennoennoez.

Burzık rezultatbez arkınəpər sek, kər mineralnəj udobrennoezsə primeqajtń peregnojən bogat müşinnez vylınp (torfjanlıkkez, şədmuşin). Bednəj müşinnez vylınp, nażomtəs-kə oz tərtmə, to sijə pozə vezpə mineralnəj udobrennoezən. Vişpə-kə eəs udobrennoes kolasiş i əttezsə i məddezsə, to pozə bereditń nażomsə. Peregnojən bednəj müşinnez vylınp nażomsə mineralnəj udobrennoezən vəbdən vezəmtəs bur rezultatbezsə oz şet. Etə kernə oz kov.

Orpıttez tycçalisə, sto ogurçiez ponda kolənə vəbdəs kuimnan glavnəj mineralnəj udobrennoes: azotistəjjez, fosfornəjjez i kalijnəjjez. Azotistəjjez kolasiş viştalam şernokisləj ammonij, fosfornəjjjeziş—superfosfat, a kalijnəjjjeziş—silvinit da 40-procentnəj kalijnəj sov.

Bədrayış mineralnəj udobrennoez pırtikə da nə koğičestvo jılış kolə medoʒ tədnə müşinlis sostavə. Səjvevja, pesəkvevja müşinnez vylınp bir rezultatbezsə şetə vəd kuimnan udobrenno pırtəməs. Peregnojən bogat müşinnez vylınp (torfjanlıkkez) ogurçiez ponda kolənə fosfornokisləj da kalijnəj udobrennoez.

Mineralnəj udobrennoezsə, kədnə şetə promyşlennoştsə, bur kalijnəj udobrennoən ləddiqə goris pəim. Sijə pozə vişpə i kəz mestnəj udobrenno. Gektar vylə kolə 10—15 centner.

Ведəс azotistəj miñeralnəj udobrenqoezsə ryr-təny tulısən, sijən, myla mədənəz pırtikə nija kok-nita muşin pırekış müşkaşşəny. Fosfornəj udobrenqoez kolasış superfosfat pırtşə sişzə tulısən. Kalijnəj udobrenqoez pozə pırtńy i arən i ož tulısnas, no pəiməsə pırtńy kolə toko tulısən.

Udobrenqoez pırtəm ponda kolə vişpə natodil kerəm tukovəj kəzən masina. Kəzəm vəgyp udobrenqoes piňashşəny livo qerxvna gərsəny.

Ogurciez uvtə nažom sə livo musorsə da miñeralnəj udobrenqoezsə atdrug pırtəməs şetə medvur rezultattez. Boştam primerən, Moskva uvtən kerəm opittez myççalisə, sto sodtən-p-kə 30 tonna nažom dənə vəDSA miñeralnəj udobrenqo (mədənəz suəmən i azotistəj, i fosfornəj, i kalijnəj) urozajys oə ıvzytzək, nezelı 60 tonna nažom pırtəmşan. Poçti sija-zə vəli kazaləma sek, kər eəe pırtlisə musor da vəDSA miñeralnəj udobrenqo. Gektar vye nažomlış livo musorlış normasə 60 tonnaəz lebitikə da vəDSA miñeralnəj udobrenqo sodtikə urozajjez arkmylisə unaən vylənzəkəş, nezelı 90 tonna nažomsə livo musorsə pırtikə. Drug kə pırtńy nažomsə da miñeralnəj udobrenqoezsə, sek vədmassez burzəka ispolzujtəny i miñeralnəj udobrenqoezsə i nažomsə, livo musorsə. Eta votlə levtə urozajşə.

MUŞIN UZALƏM

Arşalım uvtə gərəməs ogurciez uvtə kolə ovjazatəlno. Setçin kışən gəran slojlən pı-

дънава лезе, лъм увтѣ гәрпь кола 18—20 сантиметр ръдъна. Лазмът мушинне兹 въльп гәран слож ръдъна. Медвѣ аркмис ръдънък гәран слож, гәрәмсә загувъ ръдъншатәп 1—2 сантиметрән овјазателно најом рътәмән, а мушинъкә сәма, то сијзә и извест рътәмән.

Nazom da съ вълѣ ваќкишана мәдик удовгеноез сајәвтчәпъ лъм увтѣ гәрикә. Arnas риџавпъ оз ков. Toko вѣтан pojmaez arnas озә изаше, сијен, тъла seeem pojmaezsә лъм увтѣ гәрикә гәран сложләп ызытък торъс vermas miškaşsъпъ ваен.

Tulъssha мушин изаләтъс pondatçә tulъssha риџаләмшаң, кола viштавпъ, sto siјә кола çulәтпъ sek, къз tokо pondas түнъ petпъ ыв вълә. Dyr-кә не риџавпъ, vermas әспъ мушинсис arşa да tulъssha uлsатѣс. Arşan удовгеноезса рътикә tulъssha гәрәмсә jogturuntәм да bur strojenoza мушинне兹 въльп pozә не çulәтпъ. Seeem sluçajjezә kәзәм озъп pozә çulәтпъ tokо kultivacija да риџаләм. Eta kadә rътәпъ kolana mineralnәj удовренноез. Şekyt да jogturuna мушинне兹 въльп, umela изаләм да bura vәtәмmez въльп tulъssha гәрәмсә кола çulәтпъ овјазателно. Tulъsnas гәрпь кола lazмътъка, primerno arşa гәрәм şerti $\frac{3}{4}$ ръдъна, мәдәоз 13—15 сантиметр вълә.

Nazom, musor да peregnoj рътикә tulъsnas гәрәтъс kerse озък, гәрәм вәгъп ывъс овјазателно риџашшә. Siјен, тъла ogurçiez kәзшәпъ şor tulъсән, то kәзәм озъп кола овјазателно çulәтпъ мушинсә kultivatorен изаләм.

Въе́ема sonaləm rıskъt koknit pesəkvevja, sojvevja da peregnojnəj muşinnez vylə ogurciez kəzşəpъ vołkъt pasqa vylən. Ojvъvsə toryn (Leningradskəj oblast) i mъndakə Sojuz sərət vızyn (Moskovskəj, Rytvъv, Ivanovskəj oblaşttez) şəkъt ul sojvevja muşinnez vylən ogurciez kəzəm uvtə ləşətəpъ pokata grjaddez. Etaşan muşinlys burzıka sonalə i ogurciez beregitşəpъ ьзъt ulsətşan. Grjaddes vundaşşəpъ kəzəm ozyн okuçnikən 70—90 santimetr ьльна (sort şərti) siž, medvъ grjaddezlən vylənvaş vəli 35 santimetr gəgər. Lazıyt, ul uçastokkez vylən grjaddezsə kolə kernъ pokat kuza, medvъ etən lisnəj vasə inđətnə mədərə.

ŞEVOOBOROTЬ OGURCIEZLƏN MESTA

Ogurciez ponda şevooborotъ kolə: 1) kъz sogəttesz da vreditellez sogja prepupredişenj mera, 2) sъ ponda, medvъ ogurciez ponda tırməmvi vəlisə muşiniş kolana pitatelnəj vesvestvoez. Ogurciez mədik karç vıdmassezşa unazъk şetəpъ urozaj sodtətsə şvezəj nażom udovgenço vylən, sijən şədmüşintəm polosaň nija tıpənəj udovgenço vylət medożza vıdmasən. Peregnojən bogat muşinnez vylən niјe pozə saditnə mədik godə udovgenqoez ryrtəm vəgъn.

Burzъk ogurciezsə saditnə kapusta, luk, vovo-vəjjez da ķorñeployddez vəgъn.

Vətan pojmaez vylən çasto ogurçi kulturasə vəditəpъ kъpymkə god şərna ətik mestaas, i etaşan ovlənъ bur rezultattez. Eta ovlə sъşan, sto və-

ňıkə vbd godə pojmennej muşinnez vəgatşaləny pitaşelnəj vessestvoezən, seşa esə seeəm muşinnes zarazatəmşaləny.

KƏZƏM DA SADIİM

Kəzən material. Ogurçiezlən kəzəssez verməny çuznır 10 god dyrna, uməlzyka pondəny çuznır toko 7—8 god kujləm vərən. Kəzən materialsə kolə ożzyk peslynp, çuzə-ja sija. Tarelka vylən livo bekərən çuztəmsə kolə kerny sonyt mestəyn (Celsij şərti 20—25 gradus), ul piñəj çagyn, ul trepiçokun livo vadəm promokajtan vumaga. Ogurçiezlən normalnəj çuzəməs—90—98 procent, mədəqoz — çuztən puktəm 100 kəzəsiş 3—4 lun vərən 90—98-ys dolzonəş şetnə roskiez. Kəzəm ponda unazzykə voştən 2—3 god kujləm kəzəssez. Vyeəma koştəm dyrni şvezəj kəzəssez şetən rezultattezsə nə uməlzykkəzə 2—3 god kujlan kəzəssezşa.

Kəzəm ozyip sogətitezşan beregitəm ponda kəzəssezsə kolə protravitnə sulema rastvorınp (sulemasə kolə boşnır 1 çast 1000 çast va vylə). Kəzəssezsə rastvoras vətlənən 5—7 minuta kezə, etə vərən burzzyka gyljalənən səstəm vayn. Protravitəm vərən kəzəssezsə kolə burzzyka koştınp.

Ogurçi kəzən srokkez suvtətçənə soñyt pogodda şərti. Kəzşənə seəəm rasçotən, medvə petassez tycçisişə tulşşa kəzdətəmməz çulaləm vərən. Siyən, suam, Moskva uvtən kəzən srokkez

ovlənən 25 maj—5 iyun lunnezə, a Voronezskəj oblastınp ogurçiezə kəzənən 20—30 maj lunnezə. Mıççaləm srokkezə dərzi kəskənən kəzəməsə oz tuj sijən, tıla eta dərnı ogurçiez ponda voan kadıs kołçə əddən zənət, i urozajjez nılan kazaləmən çıñənən. Kız pravilo—kəzənə kolə sek-zə ucas-tok ləşətəm vərgyn, şormyń-pə, to muşin ryekas əzə dona ułsət zapasıbs. Vot kəzəmməz nearktəmən medçastəj priçinaıbs.

No mukəd kadə i normalnəj srokkezə kəzəm-mes sedlənən asylşa kəzədətəmmez uvtə. Sijən uro-zaj bereditəm ponda çulatşənən preduprediteñəj me-raez. Bur rezultat şətə 2—3 srokə kəzəm 5—8 lun-şa kolassezən. Konəsno etə pozə kernə toko sek, kər xozaistvoıslən türməmvi eməş kəzəssez. Eta dərnı mədəz kəzəməs kerşə seçəm rasçotən, med-vey ne kernə uməlsə ożzaıslə.

Eta kerşə prostəj prijomən: kəzəm ponda ker-şə ne ətik, a kыk-kuim borozdaok. Borozdaokkez kolasiş ətikbəs kəzə medożza kəzən srokə, sija ker-şə rədənzyka. Kołçəm məd borozdaokbəs kəzə 5 lun vərgyn. Em-kə opasnost kəzədətəmmezsan, kəzəməs kerşə i kuimət borozdaokə.

Masinaən kəzəməs kerşə toko kəs səstəm kə-žəsən.

Oz srokkez dərnı kiən kəzəməsə kolə kerşə kəs kəzəsən. Kiən kəzəmnas-kə şormat, sek ułsəta muşin dərnı kəzənə kolə kətətəm livo çuztəm kə-žəs. Sulalə-kə kəs pogodqa, to burzık kəzəm ozyıı borozdaokkezsə kişkaınə, kəzən-pə kəs miə,

to kəzəssez vermasə əddən dır kujlıny vədmətg. № ponda vrednəjən ovleny i bertəm kəzətəz.

Rjaddez kolabs kerşə 70—90 santimetrən, sija zavisitə sortşan da müşin uslovijaezsən. Vədtilşənə-kə o3 sorttez (muromskəj), to rjaddez kolabs ləşalas 70 santimetr, sijen, tıla ena sorttezlən plettez (vozzes) vədmənən nevəzətəs. Şorzyk kuzvoza sorttez ponda (neroşiməj, nezinskəj) rjaddez kolassə kolə kojn 90 santimetrən ne jeeazyk. Kynym plodorodnəjzyk müşin, sənəm ıvzətəkəs şetşənə rjad kolasses. Şetnə kolassezsə 70 santimetrən jeeazyk oz kov, tıla seeəm eək kəzəmməz vəliş urozajsə əktikə koknita pozə vədmassezsə eıkətnə. Rjadın kolasses şetşənə 10—20 santimetr (o3, sərət, şor sorttez).

Medoşza kəzəməs kerşə eəkzyka, a rjaddezi n vədmassez kolabs suvtətşə soçətikə (prorgvka kosta).

Kəzənə 1,5—2,5 santimetr rədənə. Koknit müşinnez vələn kəs pogoddə kosta kəzəməs kerşə 4 santimetr rədənpaəz. Şəkət şojəvəj müşinnez vələn bur rezultattezsə şetə kəzəm borozdaokkezsə vəvdərşanəs 0,5—1 santimetr kъza peregnojən livo torfən tərtəm. Eta beregitə zerrez vərən korka arkməmşən, kəda əddən vrednəj petəvnən pondəm petassez ponda.

Toko etə ətik merasə pırtəmşən mukəd kadə levə ogurciezlən urozajys 25—45 procent vələ. No etə prijoməs ıvzət kəzan plossaddez dırri şəkətəv.

Masinaən kəzəkə geftar vələ kəzəsəs vişə 5 kilogram. Kəzəm ponda vişənən şu kəzan ma-

sinaez къз konnəj, siž i traktornəj taga výlyp. Medvь kæz̄ssez ezə cirjişə, kæzan masinaez katuseçnəj kæzan apparatən suvtətşəń vylış vylış vylə.

Masinaen kæzikə osobennəj vñitmanqo kolə inđdətn̄s vylə, medvь kæzəm̄s veli kerəm pravilnəj rjaddezen. Kæzan masinalış medožza vízlis munəmsə kolə veşkyla nuətn̄s, etə uzeə kolə şetn̄s opytnəj uzalislə.

Kiən kæzikə ıbsə burzъk loas ozzъk marketujtn̄s da kæz̄p̄ markerət. Rja ddezlən pravilnəj veşkəvəs kolə rjaddez kolassə ožlaňsa konnəj livo traktornəj ovravotka ponda:

Ogurciez vəđitan ojuv çast̄yп (Leningradskəj oblast) mukəd kadə ogurciezsə saditən̄s parnik-kez̄yп vydətəm rosadaən. Eta sposob dyrni vydmassezlən plodşetan periody kuzzъk, a sijən i urozajse nija şetən̄s ıbzətzəkə.

Rosadasə kæzən̄s saditəməzzas 3—4 nedelən ozzъk. Eta kadə vydmassezlən zoramən̄s şemjadołaez da 1—2 nastojassəj lis.

Kolə víz̄n̄s tədvılyп, sto ogurciez ponda məd-pəv saditəm̄s umələv. Rosada kæzəmsə kolə çulətn̄s siž, medvь saditikə jeeazъk eýkətn̄s vuzzezsə. Sijən rosadasə vydətən̄s torja jeza torokkez̄yп, vimagaovəj livo torfjanəj kasnikkez̄yп. Rosadasə saditn̄s burzъk kyməra pogoddəa. Pogoddəs-kəmiça, to ogurciezsə saditn̄s kolə rytjavlas livo ož asyłən̄. Vydnoz rosada saditikə kolə kişkaləm. Rosadanəs saditən̄s toko torjətəm neyzət uçastokkez vylən̄, kər kolə boşn̄ ogurciezlis əddən ož urozaj.

OGURÇIEZ DƏZIRAJTƏM

Ogurçiez şərən dəzərəs pondətçə petassez təçcisişəmşan. Əddən çasto, unazıksə şəkbt müşin-nez vələn, zerasəm vərən kəzətməz vələn arkma korka, kədə padmətə petassezliş praviñəj zoraməm-sə. Seçəm sluçajjezə kolə sekzər jaddəz kolassər təskətnə. Etə uzsə kolə kernə əddən ostoroznəja, medvə ne eıkətnə çar, üməla eəsə vuzjaşəm vədmassezsə. Tomşa kadə-kə vədməslən dojdəməs şemjadolaş, to sija kuž gozum oz-ni vermə veşkavın da vəeəma zoramnə.

Ozlən dəzirajtan prijommes kerşənə seçəməş: rəskətşətşənə rjad kolassez, vesətənə, okuçivajtənə da soçətənə.

Rjad kolassezsə rəskətşətənə konnəj da traktornəj kultivatorrezən. Rjad kolassezsə medożza rəskətşətəməs kerşə sek, kyz tokə pondasə tədçənə vədməs petasses. Gozumnas sija kerşə ne jecəzək 3-şa, kyz tokə təçcışasə jogturunnez livo zerəm vərən arkmas korka. Rəskətşətənə dugdənə sek, kər vədmassez loənə gərişəş, i rjad kolassezsə tınnə şəkbt, pozə vozzezsə eıkətnə. Kultivator uz vərən kolə sekzə veşkətnə torja tərtəm vədmassezsə. Burazıksə etə oz kov vunətnə medożza rəskətşətəm dırñi, kər neyzyt mu komokən pozə pırgısnə vədəs vədmassə.

Rjaddez kolasən vesətəməs kerşə kia motygaezən. Etə şətə eəsə jogturunnez vərətəmkət nevezətnə vədməs gəgəris müşinsə. Medożza vesətəm-

сә چүләтәпь секзә, къз токо ogurçies въдсән реталасә і сывәрғып sijә kerәпь, kolә-kә, gozumнаs 2—3-рәв. Vesәtәmsә-kә kolan kadә ne چүләтпь, то ogurciez aslanьs ussezәn kutçisәпь jogturunnez berdә, і jogturunnez ңеекикә pozә еъкәтпь ogurci въдмассезсә.

Еәе vesәtәmәn тунә соçатам. Pervujis sijә kolә چүләтпь въдмассезләn 1—2 nastojassәj lis тьццишәм дырни. Томъник въдмассез әтамәd дынсан колшәпь 4—6 сантиметр ыъпә. Мәдрыйш соçәтәмьs кершә sek, кәr въдмассезләn zoramасә 3—4 nastojassәj lis. Eta kadә rjaddez kolassә suvtәтәпь рұршаә: oз sorttez ponda 10 сантиметр і 15—20 сантиметр шор sorttez ponda.

Rjaddez kolasыn мүsin rıskәtsәтиkә әddәn polezno ovlәв въдмассезsә koknijika okucivajtпь—şemjadołaezәз. Okucivajtәm вәрьп zoramәпь sodtәta vizzez, kәdna въдмассезсә verdәпь da krepitәпь. Okucivajtәmsә kolә چүләтпь sek, кәr мүшипьс uлsәta.

Burzьka zoramәm da ploddez шетәm ponda ogurciez korәпь una uлsәt. Sijәn Sojuzsa kәs rajon-nezъn (Saratovskәj kraj, Kazaxstan, Sәrәt Azija, Къыт, Ukrainais lunvъv çast) ogurciezsә - въdtәпь toko karçvәditәmьn kишкан uslovijaezъn. No шоzә i Sojuzsa sәrәt viзъп, zar kәs gozum дырни, ogurciez çasto stradajtәпь uлsәt ңetъrtmәmshaп. Въдмассез аспиs шетәпь kишkalәm jylis signal, nija lunşa kәs çassezә lopmәпь —lezәпь lissezпьsә. Xozajstvo uslovijaez şәrti-kә pozә چүләтпь kiska-

ləm, to kernъ etə kolə kolan kadə, ne 1ezъ vəd-massə ləptəməz. Bədriş kişkaləm vərən kolə sekzə musə rəskətşətnə, sijən, tıla vermas ark-tınp korka. Kişkavnp kolə müşiniş vevdər sloj vədsa jizəməz, medvъ vaş loktis vizzəzəz. Mu-şinə-kə vərzgajtnə pəburik, to etaşan ne połza loas, nelki vred.

Pitajtçan vessestvoeziq netərməmşən vədmassez uməla-kə zoramən, to burzık meraən ovlə kižer udovrennoə n kişkaləm. Bədəs kizer udovren-nəes dejstvujtən perxta da bura, sijən i vədmasses pışan zoramən şozazılk. Kyz kizer udovrenno vişənə nažom va, „ojsa zoloto“ da kajpətka pomjot rastvorrez.

Kizer udovrennoeziq kişkalikə vəd sluçaj dyr-ni kolə vişnə tədvılyən, sto krepət rastvorən pozə sotnə vədmassezlis vizzəzsə. Sijən udovrennoa kişkaləmmes kerşənə slabəj rastvorrezən i ulsaləm müşin vlybn. Nažom vasə kolə sorlavnə 3—4 va torən, a „ojsa zolotosə“—ne jeeazılk 5—8 torən. Kizer udovrenno, kəda kershə kajjez pomjotış, sor-lalənə 6—8 va torən. Bədəs kizer udovrennoeziq vişşənə sek, kər niya tırməmvi səmmisə, mədənəz sek, kər nə vevdərgən tıççisisə połokkez. Zapte-pnə nijsə voçkaezən. Kişkaləm pondə vişənə sižə natodil voçkaez.

Bur rezultatbez şetə mineralnəj udovren-noeziq rastvorrezən kişkaləm. Nijəpozə vedra va vylə boşnə to tımdaən: kalijnəj sov—7—10 gram, selitra 15—20 gram, superfosfat 15—20 gram. Bur-

zъka ogurci vьdmassez zoramən sek, kər kişkalənъ ətik şelitra rastvorən (vedra va vьlə 20—25 gram).

Dəzirajtikə ətik meraen loə — kəzəmmezsə ovjazaşəno vişətnə, medvə askadə primitnə kola-na meraez sogətteshaq da vreditellezshaq (vevtətəm tılyı vreditelles jecazık).

Mulçirovanqo. Medvərja goddezə ogurciez şərən dəzirajtəmə pondən pırtın vılı agrotexni-çeskəj prijom, sija suşə mulçirovanqoən. Eta pri-jomıls sulalə sъyn, sto kəzəm rjad kolassez vev-tişənə natodıl topıt mulçvumagaən. Rjad kolas-sezsə mulçvumagaən vevtəməs vıeəma dejstvujtə muşin vьlə, vişə sijə nevətzəkən da uşətaən i oz lez zoramın jogturunnezlə. Seşşa esə, mulçirovanqo dyrni muşinıls burzıka sonalə, a etashaq vьd-massez zoramən perıtzıka i ozzık pondən şetnə ploddez. Mulçvumaga primeqənqoşaq ogurciezlən lebə urozaj, burazıksə Sojuzsa sərət da ojvıv polosaezyn.

Mulçirovanqo dyrni muşinıls ıbo omən vevtlişə vımaganas, i kəzəməs kerşə kerəm oştaezə, ıbo vımagasə vəvdənə rjaddezen. Rjaddez kolasyınl kojənə 10—15 sañtimetr ızda vizzez, kytçə i pondasə kəşnə. Bumaga dorrezsə pırystənə muən, medvə mulçasə tələs ez letəs.

Uçastok plossadəsə mulçvumagaən vevtəməs ıddiqə trudojomkəj üzən, myla vəvdəm da krepitəm vьlə kolə una kad. Medvərja kadə pondən pırtın mulçasə vəvdəm da krepitəm ponda meha-

nižirovannaj sposob, i kerəm-ni nesloznaj vəvdan masina. Gektar vylə muçvumaga 1,5—2 tonna. Muçvumaga primeñenno dərgi ogurciezsə pozə ne vesətń i rjad kolassezsə ne tıskıtsətń.

Ənqə kadə muçvumaga proizvodstvoys rygtəm-ni (Leningradın fabrika da muk.), asdonys şylen tədçəmən çinə, i çoza-ni muçirovançoys pıras karç vəditan kolxozzez da sovxozez praktikaə.

UROZAJ BOŞTƏM

Ogurciez ploddezsə pondən şetń, kyz baitçis-ni vylənzək, kəzəm vərən 50—65 lunə. Plod şet-an period şərna gektar vylış urozajsov lə 15—40 tonna. Seem ızyt kolevaṇnoes (neətkoddes) ovleny muşin da pogodda uslovijaeşan, a burazıksə dəzirajtan prijommezşan. Kolxoz, kəda askadə tırtis vədəs ogurci vədtan oziş pravilnəj agrotehnikə trebovaṇnoezsə, corıta sulalə vylən urozaj tuj vylən.

Medoz ogurciez boştikə, nija ovleny neuna, sijən, myla ne vədəs vədmassez drug pondən şetń ploddezsə. Ploddez voen peryta. Sijən ozlaşa əktəmməz vədrayıs sodən. Jeeazək loen toko 5—6 əktəm vərən.

Urozajlış kolichestvosə da kaçestvosə levtəm-ponda ızyt znaçenno vižən ploddezsə 1—2 lun vərən əktəm mez. Askadə boştıtm ploddez myrd-

дәпъ una үлсәт да pitajtçan vessestvoez, а etijən әddən vura еъкәтәпь вьdmassezsә. Кыпым сочъка да porjadoktәg kerşәпь әktәmmez, сыпым үcәtzъk sogmә oвsәj urozajъs ploddez şekyla da koliçestvo şәrti. Esә burazъk eta тьdalә kaçestvo şәrti: ploddez vuraev вьdmәпь, çoržәпь, әstәпь assinъs kәrпysә, тьççisәпь vez ogurçiez. Әktan kolassezsә ьz-dәtпь кък lunşa unazъk pozә toko kәzъt zera pogodda dyrni. Къз toko тьççisas arsa puzmalan.

3 ris. Ploddezsә pravilnәja voštәm.

opasnost, sek çulatәпь medvәrja әktәm, keda дыг-ни әktәпь вьdәs ploddezsә, kъz зеleңeççezsә, siз i puplataezsә (kornisonnezsә).

Ogurçi әktişsez dolzonәs tәdnъ әti-mәdi praviloez. Eta deboys korә kuzәm da ostoroznost. Ko-лә tәdnъ, sto eъkәtan-kә plettezsә da lissezsә, sek eta

въдмасъс pondа vrednəj, mukəd kadas etaşan sija vermas kuyunъ. Sijən oz kov plettəzsə çeglavunъ, lebtavunъ da tałnъ. Ploddezsə kolə neekunъ ьзыт çunən plodonozka vylas siž pъrystəmən, medvъ sija kołçcis въдмас vъlyп, a ez-vъ letssъ ətlayn plodnas (3 risunok). Plodonozkaən plodsə neekikə, koknita pozə eıkətnъ pletsə. Ul goddezə ogurçi pletsə neznəjzъk da bura çeglaşə. Çegətis-kə livo ląpkətis sijə uməl əktiş,—pletsə koşmis i kulis.

Эктынъ kolə ne toko zdorovaj, tovarnəj ploddez, no въdəs kъeəm sedas. Oz tuj въдмас vъlyп kołnъ vezzezsə, krjuçokkezsə, puzançikkezsə, vreditellezən eıkətəmmezsə, sişməm da sogaliş ploddezsə. Seeəm ploddez veş vəntəmşətənъ въдмassezsə da çintənъ urozaj, a sogalişsez—zarazitənъ zdorovəjjezsə.

Medvъ əktikə kiez vəlisə svobodnəjəş, burzъk loas ploddezsə əktynъ zaponə, kədaiş sъvərən kişnъ korzinaezə livo vedraezə. Uçastokkəttis tarasə ogurciez kişləm ponda kolə ożzyk suvtətnъ seeəm rasçotən, medvъ jeeazъk vetlətnъ uçastokbъ kuza. Eta koknətas uz i lebtas sъliş proizvodişloş. Ploddezsə kişlənъ kolə ostoroznəja. Oz kov nijə nəitnъ, gъzjavunъ, çeglavunъ i s. o.

Əktəm urozajsə sondi vъlyп kołnъ oz tuj, sijən, myla ploddes coza lopmənъ i əstənъ assinəs svezoştsə. Urozaj sortirujtikə kolə vişnъ tədvılyп trebovañqoez, kədna suvtətşənъ ogurciez urozaj k a c e s t v o dъnə: ploddes med vəlisə şvezəjəş, səstəməş, въdsaəş, ne urodlivəjəş, vez rəmaəş, 8—13

sanṭimetr kuzaəş (muromskajəş 5—10 sanṭimet-rəz), plod kъza dъrni 3—5 sanṭimetrəz.

Sorṭirujtəm urozajsə teçənъ rogozaovəj kullezə livo korzinaezə.

Ogurciezsə şojənъ şvezəjjiezən, no unazəksə niјe solalənъ. Eta dъrni osnovnəj praviloez to kъeeməş: tarabs (boçonokkes) vižəm ožyn med veli vižətəm da buçitəm, ogurciez vyeemika miškaləməş da bərjəməş ətik razmer şərti.

Solalan sposobbes eməş unaəş; medpaşkalan sposobъs to kleeem: vedra va vylə (12 litr) voşşə 400—600 gram sov. Soləssə boštənъ esə ukrop, əstragon, çesnəg, xren, şədsetər lis da purtəsa gorməg. 10-vedraa vočka vylə tūnə 1—2 kilogram ukrop (vədsən vədəs vədməsəs), 100—150 gram çesnəg, 100—150 gram xren, 2—3 purtəs gərd gorməg, 200 gram əstragon da 50 gram şəd-setər lis. Vədəs etə puktənъ vočka rədəsə da ogur-ci slojjez koləsə. 10-vedraa vočkaə ogurciesə te-çənъ 100 kilogram gəgər, setçə kiştənъ 4—4 $\frac{1}{2}$ vedra (48—55 litr) rosov.

Ogurciezsə burzık vižnъ jy vylən (guyn). Avi-kə jybs, rosovsə kolə kernə krepetyzkə. Sizə, əzyt ogurciez ponda, rosovsə kerşə krepetyzk, çem posqittez ponda. Gyrış, buraəv voəm ploddez şe-tənъ uməl tovar, nъ koləsən sedənъ əddən una pus-tajəş da gırkaəş. Sijən solaləm ponda vižənъ seeəm ploddez, kədnə kilogram vylə tūnən 8—10 kыпт. Ploddez, kədnə kırıltəş, solaləm vərgən əstənъ ku-rıtsə i ozə jansətçə kərəs şərti mədikkez kolasiş.

OGURÇIEZLƏN GLAVNƏJZƏK SORTTEZ

Sortovəj kəzəssezen kəzəm—vylən urozaj ponda medoşza uslovija. Porodatəm, sorttəm, kəzəsa material şera sostav şərti kolıçestvoys şərti uroza-jys loas lazımyzık, a kaçestvoys kuşa uməlşzik. Uməl kəzəssən en viçmiş bur plemja. I ozyń munis kolxozzez ozə i viçmişə sijə, a ləşətisə aslyńys ogurçiezlis pravilnəj kəzəsarkmətəm i kəzənə toko səstəm sorta kəzəssezen. Vaz poslovicalə kolxozzezyn kolə vezşynə vilmoz, siş—„bur kəzəssən verim viçmişny bur plemja“.

Ogurçi sorttez əddən unaəş. Mijan SSSR-yn niyə ləddənə sotnaşa unazık. Çasto ətkod sorttez nəətkodəş toko mestnəj ənimmez şərti.

Mijan roç sorttez ləddişən med çozavoan da medvelalanaəş mijan uslovijaez dýnə.

Syb ponda, medvə şetnə stranalə nadoznəj kəzəs material, standartnəjjez (obrazcovəjjez) ponda kolisə urozajnoş da mədik kaçestvoez şərti med-donaəş 8 sort. Ena sorttez kolasiş vədəs torjətçə osovəj xoçajstvenno-cennəj priznakkezən. Enə priznakkezsə kolə tədnə kolxoznikkezlə-karçvəditiş-şezlə, medvə sortsə kuznə vərjynə pravilnəja, kəda-və ləşalis xoçajstvo uslovijaez dýnə. Sorttez kolasiş ətikkez ləddişən çozavoanaəş, mədikkez—vermasə dyr kujıny da pozə niyə kyskynə ыlə, etəsan ozə eýkə, kuimattez—bura ləşalənə solaləm ponda.

Ne vədəs sorttez ləşalənə vəd rajon ponda. Sortsə vərjikə vəd xoçajstvoys dolzon viçətnə as-

las plan şərti. Kolə-ja sylə voşń urozajsə ož da vişń sijə mesta výlyp, livo boştəm urozajsə kolə inďńp kərttujjez da va transport kuža zagotovitelnəj organızacijaez dogovor şərti, livo medvərəp burzık əti-mədi uslovijaez şərti zapťńp ogurçisə unazık, solavńp niјe i vişń solaləmnas.

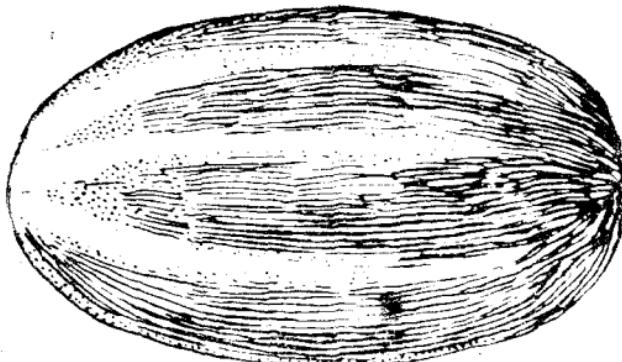
Medtədçana priznakkez, kədna şərti tədńp ogurçi sorttezsə, to kyeeməs: plodlən forma, sylən vevdərəs, plod výlyp gənokkezlən livo sipikkezlən rəm; a sižə zelenecclən da şemeñniklən rəm.

Bədəs roç sorttez arkmisə i əni vişəp pırşa paşkaləm torja rajonnezəp. Nə kolasiş unazıkbs as-şinbs ənimmezsə boştisə ena rajonnez şərti. Ülp mijs podrovnəja gizam 8 standartnəj (obrazcovəj) sorttez jılış.

Muromskəj. Siž suşəp Gorkovskəj krajiş Murom gorod şərti, kəda gəgər sija bədlişsə vazyp-şan-nı. Sortlən osnovnəj donls sija, sto çoza voə, etəşən sija mədik sorttezşa ыləzık munis ojvylə i bədmə setçin. Kyz ož çoza voan sort muromskəj ogurcijs boştis asls oziş mestaeziş ətik mesta promyşlennəj centrrez gəgər, gorod gəgər karçvəditəmyn. Ploddezsə pondə şetńp kəzəm vərgəp 50 lun bərti.

Boştəm ploddes— jugłyvez rəmaəs, jyv dýnas paşkaləm çöckom viżzezen, nevolkət vevdərən i şəd gənokkezən. Zeleneccezlən forma ls kolçuzəma livo voçonokçuzəma. Sərat vesls 50—70 gram. Ploddeslən kərəs svezəjnas bur, pozə niјe i solavńp.

Şemeñnikbs (kəzbs výlə koləm ogurcijs) oran-żevəj rəma, (remət vez) volkət livo nevzət pro-

4 ris. Muromskaj
ogurci (zelenec).

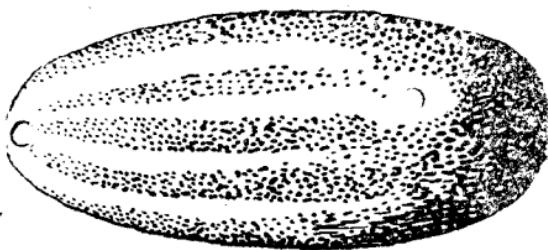
dolnaj potəminnezən, nevezt, zelenecşa $2-2\frac{1}{2}$ -iş şəktyzək, unakəzəsa. Plettəs zənətikəş, lissez posnit-zəkəş, çem mədik sorttezlən.

Svezəjjeznas ploddes perxta, 1—2 lunən, vəzətənə da rusmənə, sijən kəskaləm ponda ozə ləşalə. Sortlən nedostatoknas sişzə ləddiqə sylən zənət forması da jeeə sogmə.

Vjaznikovskaj. Siç suşə Goroxoveckaj rajon Ivanovskaj oblastış Vjaznik gorod şərti. Unazıksə vəditşə Ivanovskaj da Moskovskaj oblaştızezən.

Kəzəm vərən ploddes pondənə arkınpı 50—55 lun vərti.

Plod rəmnas da nevolkət, şəd gənokkeza vəvdərnas vaçkişə muromskajlaqə. No aslas kuzməsa forma şərti sija bura jansətçə muromskajıbs döniş. Ploddez unakəzəsaəş əkəbz nevət ryeaəş, çəskytəş, bura pozə solavnpı. Plodlən sərat vesəs 80—100 gram. Şemenənikəs remət-vez, vołkət լivo nevezt dol potəminnezən. Vesəs sylən, kyz i Murom-

5 ris. Vjaznïkovskaj ogurçi (zelenec).

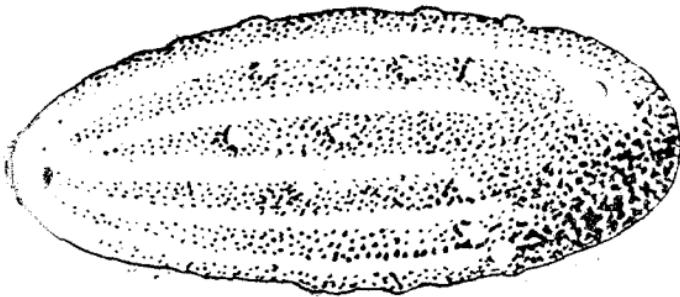
skajlən, $2\frac{1}{2}$ -iş zelenecşa şekyltzbk. Plettes da lisses sərət əzdaəş.

Sijən, tıla ploddez svezəjnas kujlikə çoza vezətən, to kъz muromskej-zə, eta sortəs jecə ləşalə ылә këskaləm ponda.

Neroşiməj. Siş suşə sijən, tıla jecə sogalə eak sogattezən i etasən burzıka çulətə uməl pogodqasə. Medvərja kadə eta sortəs mıjanınp vədmə əddən una. Sijən zajmitəməş ызт plossaddez Kur-skəj da Voronezskəj oblasttezən, Kuivvsevskəj krayn da tımdakə Moskovskəj oblastən. Kəzəm vətən ploddezsə pondə şetnə 55 lun vərti.

Zeleneclən forması rovnəj, no unazıksə ovlı kuzməsa-koltçuzəma. Plodlən sərət vessəs 90—110 gram. Ploddezlən rəməs remətvez. Vevdərəs nevolkət: pantashlən ploddez gırış borodavkaezən da nıvlynp çoçkom sipikkezən da posnićik eık bugorokkezən i çoçkom gənokkezən. Medoşza forması pantaslə unazıb.

Kıx çorxta şərti neroşiməj ogurçılən ploddəs kərəs şərti mədik sorttezkət əəeətikə uməlzıksə. Solaləm ponda burzık boşın tomyńik, neğriş ploddez. Şemeñnikıbs vezçöçkom, ызт, vessəs şərti ze-

6 ris Berlizovskaj ogurçi (zeleneç).

İenecşa 4-iş şəkətzək, unakəzəysa, volkut libo nevezət dol potəminnezən. Plettez sərət kuzaəş. Lissezlən rəməs pemətvez.

Boştəm ploddəzlən suk vez rəməs loə tərməmvi ustojçivəjən. Ploddes nekər ozə vezətə, təj ponda neroşimaj ogurçisə çastə suənp „pırvəz“, „zelonka“. Neroşiməjəslən ploddes dər ozə rusmə i ozə eıkə ətmədərə kəskaləmşən. Etə neroşiməj ogurçıls mədik sorttes dəniş burası torjətçə.

Berlizovskəj. Unazəksə vədmə Ukraina nə. Voan srokkez şərti neroşiməjə voə nevna şorənzək. Vədəs mədik priznakkes şərti əddən vaçkişə sylan. Ploddes nevna neroşiməjəssə gərişzəkəş, cılyndri-çeskəj formaa, vevtəməs soçənik gəriş borodav-kaezən nə vələn çoçkom sıppəzən. Zeleñecələn rəməs pemətvez, nekər oz vezət. Kərəs şərti da solaləm ponda tujəm şərti neroşiməj ogurçikət poçti ətkod. Şemeñnikəs vez-çoçkom, volkut libo nevezət dol potəminnezən, gəriş, unakəzəysa. Plettez kuzaəş, lissez sərət gərişacəş, pemətvezəş.

Berlizovskəj ogurcijs svezəjnas vermas kujlyň
dýr i ылә kъskaləm kosta oz eýk. Eta kuza, kъз
neroşiməj ogurçi, sija vižə medožza mesta.

Nezinskəj. Sorts nimsə boštis Nezin gorod
şərti, kəda gəgər sijə vüdtəpə vazynsaq-nı. Ətik sort
medpaşkyla paşkalan sorttez kolasiş. Büt plossad-
deż as uvtas boştə Ukraineyp, a siž-zə Voronež-
skəj oblaşt lunvъv çastıyp. Kəzəm vərtypl ploddezsə
pondə şetny 55—60 lun vərti.

Zelenecys kuzməsa-koltçuzəm formaa, kuim-
graña, sərat vesys 100—120 gram, soçyńik gýriş
borodavkaezən da ny vylən şəd sippəzən. Ploddezs-
lən rəməs pemytvez, no neroşiməj ogurcişa jugyt-
zək, oslaq vüdməm şerna libo kujlikə sija perxta
vezşə. Ploddes çeskyləş, cgorçi ryeķlys torpt da
nevət. Solaləm vərtypl əddən çeskyl kəraəş, etasən
vižəny əksportnəj znaçenno.

Semennikys vesys şərti zelenecşa 4-iş şekylzək,
koriçnevəj rəma, gýriş şetkaən. Plettez vəsnitikəş,
kuzəş. Lissez sərat ızdaəş.

Unazıksə munə kъz cennəj sırgjo solaləm pondə.

Krymskəj. Lunlaşa roç sorttez kolasiş ətik
sort, myj jılış baitə sylən nımtys. Unazıksə vüdmə
Krymypl da Ukraineyp. Cozavoəmbs şərti poçti ət-
koq nezinskəj ogurcıkət.

Zelenecys cilindričeskəj formaa soçyńik gýriş
borodavkaezən da ny vylən şəd sippəzən. Ploddezs-
lən rəməs pemytvez, perxta vezşə. Plod osnovanço
dýlypl, plodonozka gəgər, medož myçcişə koriç-
nevəj pjatna, kəda perxta paşkalə omən ploddes

kuza. Krymskəj ogurçılən əddən bur kər, kyz nezinskəjlən-zə, i sija ləddişə bur materialən solaləm ponda.

Şemeñikəs gəriş, cilindriçeskəj, koriçnevəj rəma, posnişik şetkaən. Plettəs vəsnitikəş, kuzəş.

Rəm nekreptyşan krymskəj ogurciş ыla kyskalik kosta bura eýkə.

Galaxovskəj. Unazıksə vədmə RSFSR Lunvıv çastıyp, Niznəj Volgaıp, Ojvıv Kavkazıp da tımdakə Voronezskəj oblastınp.

Kəzəm vərtyı ploddezsə pcndə şetnə 50—55 lun vərti.

Zelenecəs kuzməsakod formaa posnişik şəd gənokkezən da volkət vevdəra. Sijən plodıls kyz vıltə svitthalə, glancevəj kod. Zelenecən rəməs remətvez, ətkod. Ploddes çəskytəş, no praktikkez viştaləm şərti solaləm ponda tujən jeeə.

Şemeñikəs cilindriçeskəj formaa, voəm zolud rəm çuzəma, posnit şetkaən. Plettəz da lissez sərat ızdaəş.

Sortıls burazıksə donşətşə sə ponda, sto sija bura vermə çulətń zar kəs pogodda. Kyskaləm ponda tujə jeeə, sijən, tıla volkət vəsnitik kuçisokəs perxta çukırtcə, ploddez loənə remətkod rəmaəş i rusməin kodəş.

Bostonskəj. Ləddişə zagraniçnəj sortən. Mijanə pırtəm medbərja das godə Amerikaiş. Vədmə Voronezskəj da tımdakə Kurskəj oblasttezyn i Ukrainaınp.

Кәзәт вәгып ploddes воәпъ 55—60 lun вәрти.

Ploddes гырышес, цилиндрическәј formaаәш, ретътvez rәмәәш паškalәm vizzezән. Plod vevdәrъs соcыник гырыш borodavkaezәn да пъ вылып șәd sippezән. Zeleñec ръекъс къз, торът, çeskът kera, bura лешалә i solalәm ponda.

Şemeñnikъс гырыш цилиндрическәј, ретътvez певьзыт куž potәminnezән. Kәt i ogurci ръекъс къз, no ploddez unakәzъсаәш. Plettez kuzәш, lissez sәrәt ьzdaәш.

Sort nedostatokәn loә sija, sto una ogurciez kolasısh sogmәnъ uroddezezәn, burazъksә zar, kәs goddezezә.

Gizәm sorttezsha una emәs cennәj sorttez i mestnәjjez kolasis.

Къз ВЬДТЬНЬ OGURCIEZSӘ КӘЗЬС PONDA

Ogurciъs, къз vәli viшtalәm выльңык,— атиgozumشا вьдmas, sijәn, тиңла kәzъsssezsә шетә as-las olikә medožza-zә godә. No şozә kәzъsssez ponda вьдтьпъ ogurciezsә rozә пе вьд rajopъп, kъtәn sogmә zelenecъs. Zeleñec вьdtikә-kә medožza voştan ploddez воәmәз kolә 50—60 lun, to şemeñnikkez sogmәm ponda eta srok dыnә kolә esә sođtyпъ $1\frac{1}{2}$ —2 mišeç. Şemeñnikkezsә kolә зимлапъ medožza puzmalәmmmezәз. Sizkә, medвъ zelenecъs, kәda kolәm kәzъsssezlә, vajәtпъ воәmәз, kolә viшпъ zapasып пе jeeazък $1\frac{1}{2}$ mišeçsa moroz-tәm (sonыt) kad. Sijәn ogurci kәzъsvәditан оjvъv granicaәn Iddiqә Rytvъv oblašt, Moskovskәj ov-

laşt, Ivanovskəj oblaşt da Gorkovskəj kraj. Eşən kəzəssə vədítənə unazıksə çozaşyk voan sortteziş (muromskəj, vjaznıkovskəj).

Lunlaçılızıksə kəzəssez voəm ponda uslovijaes vurzıksə, sonıt lunnez setçin unazıksə, moroztəm kadıs kuzıksə. Lunlaçın kəzəssez poluçitəm ponda sorttezsə pozə voşny unazıksə.

Klimatiçeskəj uslovijaezşa kəzəsvəditan uspxex-
ıı zavişitə kəzan material kaçestvoşan. Medcennəj kəzəssezen ləddişənə nija, kədnə mukəd vur ka-
cestvoez dırñi vızən vılyı sortovəj səstəm. Sıjən kəzikə kəzəssez ponda kolə vərjıny tok
vılyı səstəmsorta material. Sesşa, ožlanış už dır-
ñi kolə primitiv vədəs meraez, medvə etə sorto-
vəj materialsə ne jogjəşnə, mədənəz — ne çintnə
sılış səstəm sortsə (çistosortnoştsə).

Xožajstvoyn-kə tıjkə ılyna əta-məd dınsaŋ kəzəməş kık lıbo kыpımkə sort, seki mossez da mukəd naşekoməjjəz, ətik uçastok vylis mədik vylə lebalikə, vermasə pereoprylitnə neətkod sorttezsə (sorlavnən pijə). Etaşan sogmas neətçuzəma, sorttəm material. Medvə ez sogmə əta opasnoştsə, neətkod sorttezsə kəzplə kolə ətaməd dıniş ne matınpıza 3 kilometrşa. Uçastokkez kolasınlı eməş-kə ruez, postrojkaez, to etə kolassə pozə kolınlı uçətzıksə. Eta dırñi ogurçiez korənə torja vñimaqlo, tıla kolxozzezyn ızyt plossaddezsə vbd usadva gəgər karçjərgən eməş aslanıls kəzəmməz.

Sı ponda, medvə ətik sortsə ez oprylitçə matınpa vədman mədik sort rılcən, vurzıksə loas

kolxozas kəzəp vəd plossad vylən toko ətik sort, a sişzə kernpə i siş, medvə eta-zə sortəs vəli i torja usadva gəgər kolxoznəj karçjərrezən. Kəzəssəz şərti ogurçi sorttezsə tədnə şəkət, a jansətən nijə əzik oz tuj. Ətik xozaistvoyp-kə vədtənə kəpəmkə sort, to rıg em opasnoş sluçajnəja livo eəsə kyzkə ətik sortəsə sorlavnə mədikkət. Eta vermas lony (i çastə ovla) ətlasa posudaşan, koşəm ponda ətik mestaşañ i s. o3. Sijən vəd xozaistvoyp kəzəssəz ponda kolə vədtənə toko ətik sort.

Zelenec ponda da kəzəssəz ponda ogurciez vədtən prijommez poçti ətkodəş. No kəzəssəs ponda vədtikə ogurçi vədmassezsə kolə „vasətnə“ (vədtənə) perətəzəka. Eta ponda nijə kolə burzəka verdənə, şətnə unazık sonxt i s. o3. Şemeñnikkez ponda kolə vərjyənə sonxt, kəzət təvvəzşən sajəvtəm uçastok, koknit bur muşinən. Unazıksə muşin-sə sonxtə nażom, kəda rırtəm tərmətəyvi. Nażom vylə kəzəm dyrni (gektar vylə 80 — 90 tonna) kəzəs urozajjez bura lebənə.

Muşin sonaləm ponda bur dejstvija vişə mulç-vumaga primeñenqo. Sijən, myla mulçirovanqo dyrni cveñitəməs da ploddezel arkməməs tuncə perətəzəka, to eta perətəşətə i kəzəssəz voəmsə. Ogurçi kəzəsa uçastokkez vylən mulça primeñenqoys lebtə ploddezelis ətlasa urozajsə i şetə unazık praviñəj formaa voəm şemeñnikkezsə.

Medvə toçnəjzəka pozis çulənə sortovəj priznakkez şərti eurzək ogurcies vərjəməsə da nekola-

na sorlassesz brakujtəmsə, kolə vydən pən vynazъk, bura zoraməm vydmassez. Vydmassez uməla zoraməm dyrni vərjəmsə çulətnə şekytzъk. Praviliñej agrotexnika prijommezsə mijə viştalim vylipzъk. Nijə-kə tırtın ponda askadə, kəzəsvəditan uçastokkez loasə sija porjadokъn, kyeemty pylə kolə lopn.

Unazıksə kəzəsvəditan ogurçi uçastokkezsə vižən ponda zelenec əktəm ponda. Eta dyrni kolə tədnən to myj. Medožə 1—2 əktəmmez ovlen pən qeyzətəş. Meduna ploddezsə şetən 3—6-ət əktəmmez, a eta vəgən ploddez şetəmbs pondə çinpp. Eta-zə kad kezə zelenecəs loə uçəlizъk, unazъk myçcişən urodlivəj ploddez. Sijən əktənə-kə 1—2-şa unazkiş, kəzəssezlən urozajbs unaen çinə.

Zelenecə unazkiş əktəmmezşan i kəzəssez pondasə vonn uməlizъka, burazıksə niya rajonnezən, kytən sonxtəs avu tırməmvi. Moskovskəj oblast ponda şemeñnikkez vylə ogurciezsə kołan kadən loə 20—25 ijuł lunnez, Voronežskəj oblast pondə—25 ijuł—1 avgust. Ena srokkez vərən ark-məm ploddezsə kolə vižən kyz zeleneccez—şojəm ponda. Niya şorovno ozə jestə vonn. Seeəm ploddezsə voştəm vəgən vydmassez ozə pondə burassə vinermən pən i şetasə unazъk pitajtçan vesvestvoezsə koləm şemeñnikkezlə. Setçə—zə ar pondətçikə ogurciez kolən pən unazъk, sijən, myla eta kadə nijə solalən.

Bvdmas vylən şemeñnikkezsə kolən pən vydmas zoraməm şərti da ploddez arkman kad şərti. Bura zoraməm, vylən vydmas vylən vermasə vonn 10—15

şemeñnik. Sijən şemeñnikkezsə kołpъ jeeazъk kolə toko sek, kər em opasnošt, sto kəz̄ssez ozə voę.

Bərjəm da brakujtəm. K्�eeam-vъ bir kəz̄sza materialbs ez vəv, kəda boştəm kəz̄atıbs ponda, uçastok vъlyп vermasə pantashpъ vъdmassez, kədna mədik sortteziş. Nijə kolə brakujtń. Cvetitəməz da ploddez arkmətəməz jəz sorttezsə kazavpъ əddən şekъt. Medož vižətəpъ medožza ploddez sogmikə. Priznakkez şərti mədik sortteziş ploddezsə neekətıbs oz mezdət soraez dъniş. Neekətmez tujə nija-zə vъdmassez vъlyп viiş-arktəpъ kəz̄ssez ponda qetujana ploddez. Burzъk loas zim-ļavpъ (neekəlpъ) vъdsən nijə vъdmassezsə, kədna mədik sortiş.

Çasto kerəpъ bərjəmsə çukärrezə əktəm şemeñnikkeziş. Eta sposobъs vermas şetpъ uməl rezul-tattez. Suam, kъz pravilo ovłə to tyj: kъpъt una-żykəş vъdmas vъlyп şemeñnikkes, sъpъt nija poz-nitzykəş. A kər vъdmas vъlyп 1—2 plod, nija rъr ovłənъ gъrişzykəş da praviłnəjəş. Ətlasa çukariş toko ploddez şərti bərjikə, koknita pozə soraşpъ i vərjyń ploddezsə jeeaurozajnəj vъdmassezliş. Çukariş priznakkez şərti praviłnəj plod bərjəm vərjyń on-ed verme viştavpъ, kъeəm vъdmas vъliş sija—urozajnəjış livo jeeaurozajnəjış. Sijən əktəm şemeñnikkesə-ni vižətətıbs kershə toko sogalan ploddezsə da seeəammmezse, kədna priznakkez şərti eta sort dъnə ozə ləşalə, brakujtəm ponda.

Əktəm şemeñnikkezsə kiştəpъ ьв vъlə, medvъ nija koşmystisə. Sъvərъpъ çukärrezə teçəm ozyп ni-

јэ sortirujtənъ da brakujtənъ. Eta dyrni brakujtənъ sora, eıkəm da զօր ploddez. Kolççəm şemeñnik-kezsə sortirujtənъ voəmmez da zənvi voəmmez və-lə. Voəmmes dəzərləg münənъ pererabotkaə, nijakə seçəm պևьtəş, sto seşşa kujlənъ ozə vermə. Mukəddezsə teçənъ çukärrezə dəzirajtəm ponda.

Kər vədmassez-soraez զimlaləməş, to oz esətuj չorxta viştavnъ, sto kolççəm ploddez şetasə səstəm sortovəj kəzəssez. Oprleşqoys lois-ni, i vermas lənъ, sto mukəd ploddez tərşalisə mədik sortış vədmassez rýcaən oplodotvorenno vərgyn.

Sijən burzək rezultattezsə şetə sortovəj vesətəm eəe koləm vədmassez vylis ne toko ploddezsə, no zavjazzezsə da ղelki oşşəm zənskəj զoriżżezsə neekəmən. Neekişşənъ-kə toko ploddez, to zelenec əktəmsə kolə çulətnъ 8—12 lun şərna, sijən, tyla eta srokbs kovşə zoriżzeziş zelenec arkəməm ponda. Medbərja prijombs, şozə, eəktə çulətnъ şemənlikkezsə koləməz zeleneceliş 5—6 əktəm. Sija bura viñerşətə vədmassezsə da çintə kəzəssezliş urozajsə. Vesətəmsə da 5—6-iş əktəmmezsə pozə çulətnъ ne vədləyn. Ogurçi kəzəsvəditan ojvən rajonnezən, kytən kovşə kəzəssez vylə kolnъ medożza ploddezsə, enə prijommezsə rýrtənъ oz tuj. Setçin, kytən kəzəssez voəm ponda kadbs unaən kuzzək (suam, Voronežskəj oblast da lunlañyñzək) enə prijommez şetənъ bur rezultatbez.

Şemeñnikkezsə kolə զimlavnъ arşa kəntəmmez pondətçəməz. Medożza պевura kəntəmbs şemənlikkezsə oz eıkət, tyla nъ kolasiş unažəkbs kuj-

Іәпъ Ііссеz uvтъп. No къз toko Ііссеz uшасә, plod-dez koләпъ зикәз vevtтәmәs. Morozшаn pavkә-tәmmes kәzьssеz vуль ozә tәdcә sek, kәr kъnмә toko plodьslәn ңевьtіnЬs (ръекъs), no pavkәtәm шemeңnikkez pondәnъ çoza ےкпъ i niјә kolә җo-zazъk vesәtnъ, sijәn viзпъ шemeңnikkezsә kъnмalәmәz oz tuj.

Әktәm ploddezsә kişlәnъ çukәrrezә i moroz sogja beregitәm ponda oj kezas vevtтәnъ iзasәn. Sъ ponda, medвъ burzъk vәli lun kezә zimlaunъ iзassә i oj kezә vevtтәnъ, çukәrrezsә kolә kernъ vekнit (2 metrsha ne paшkъtъk) 1 metr vульna stabellezen. Шemeңnikkezsә kolә vesәtnъ 10—20 lun вәrti, sijәn, тyла әktәm шemeңnikkez eta kad şәrna dospovna voәnъ, i kәzьssеzsә jansәtnъ sъvәtъnъ loas koknитъk. Medвъ kujlәm dyrni ploddezsә. Virәzzezъn viзпъ dospovna voәmәz oz kov, тyла umәl tәvzәtәm dyrni шemeңnikkez setçin rоndәnъ ےкпъ perьtzъka, nezeли ьв vульn. Umәla voәm ploddezsә i kujlәm вәtъn ozә шetә bur kәzъsa material.

Кәzьssеz poluçitәm. Medвъ poluçitnъ kәzьssеz kolә, әtkә, изалъsnъ ploddez-шemeңnikkez vульn, jansәtnъ nь ръекiш kәzьssеzsә, i mәdkә, miшkav-ny niјә nїlъgiш da koләmmez dыniш. Medвъ kәzьssеz miшkaşsisә koknитъka da perьtzъka, niјә рuk-tәnъ kъnмtкә lun kezә kәnәssezsә sәmmәm ponda.

Kәzьssеz poluçitәm ponda вьd sposов dыrgi miшkalәm ponda kolә una va. Siјәn etә uзsә kolә

көрпү ју ңето prud bereg дөрүп լібо үзали мес-
та дынә vasә şetпъ төхәніческәj sposовәn.

Ploddeziş kәзьсезсә jansәtәпъ masinnәj da
kia sposовәn. Kәзьсез-кә vәditşәпъ ңеңаәп, sek
primeňajtәпъ kia sposов. No соzә kiezәn kәзь-
сезсә jansәtәпъ әddәn дыг, i kәзьсезсә үнаәп vә-
ditikә kia sposовыs ави vьgodnәj, siјә въеәтма
vezә masina.

Kәr burä voәm şemeňniklәn ңевътьs аcъs-kә
pondә jansavny, sek şemeňnikkezsә ovravatъvajtәпъ
dәzәrtәg. Seeәm şemeňnikkezsә teçәпъ veşkыta kә-
nәsә, kыtәn niјә nәitәпъ, kiшtәпъ setçә va i въe-
mik sorlalәпъ.

Kәr kәzьssыs pukşas рьdәsas, şәd vasә kiшtәпъ,
sъvәrъn vilis kiшtәпъ sәstәm va i etә kerәпъ setçәz,
kytcәz kәzьssыs vьdәn oz miškaşsъ. Рьdәsas puk-
şәm kәzьssә eәe әтрыг gъvjalәпъ pozzez vыlyп da
sъvәrъn vәlis koшtәпъ.

Невъt ploddez ovләпъ jeea. Unazъk şemeňnik-
kezsә kiezәn vesәtәmьs kerşә mәdңoz. Şemeňniksә
vundыstәпъ sәri, kәzьсезсә eәe mjazgakәt niýg-
nas jansәtәпъ kiezәn әrjә լібо kәnәsә, a kołçcәm
kъsses miшәпъ poda verdasa. Vesәtәmьs вurzъk ker-
пъ әr լібо ңевъльп kәnәs veştъn, medвь үзалишьs ver-
mis pukavny i ңе тъskыrtçыпъ vundalәm şemeňnik-
kezsә boшtәm pondä.

Kәzьсезсә eәe mjazgakәt kiшtәпъ kәnәsseze,
sodtәпъ çetvert тымда va i siш kołәпъ 2—3 lun
kezә sәттىпъ. Sonыt pogodda kosta kәnәssezyп
kәzьсез pondәпъ sәттىпъ perъta, eta jyliş rozә

тәдпү duk да въг şerti, кәда lebtisə vevdəras. Kə-
zət pogoddə kosta səmmətəs çulalə zagəna. Eta
kosta kənəssezsə burzık suvtətən kerkue.

Şəmmət kəzəssezsə jansətən miazgaş berdiş,
pozzez vılyı kiən livo rosən i səvərən mişka-
lənə. Kыпты burzıka zidkoştəs səmməs, səpəm
kokqitzıka kəzəssez berdiş jansalən miazga da
nılgıg obołoçkaş. No kənəsən dər vişətəs eý-
kətə kəzəs rəmsə,—niya şədətən i dugdən svit-
tavnə. Nəitəm vəgən mişkaləm ponda kəzəssezsə
pozzeznas vətənən vaə. Eta dərnı miazga da nılgıg
kołəmmes eəe pustəj kəzəssezen levənən va vevdə-
rə. Kəzəssez vıeəma mişkaşənə. Mişkaləm vəgən
nijə nedir kezə kołənə pozzezas sə ponda, medvə
vabs ružis.

Rajonnezən, kytən kəzəsvədítəməs paşkaləma
bura, şemennikkez obrabotka dərnı vişənə áskeran
masinaez. Eta masinalən osnovnəj çastən ləddişə
val vılyı bergalan pəlinən suvtətəm metalliçes-
kəj baraban. Omən vəgəvan vevdəras pərətəməş
oştəez, jyvez kədnalən kerəməş ətərlaşas. Bara-
ban vevdərən em ղevərana obsivka. Vılış zı-
nəs kerəm pəvvəziş, pıekis vevdər vılas kədnalən
eməş puovəj piñqəz. Eta-zə vılış obsivka vılyı
kerəm voronka, kəda-pır kiştən ploddezsə. Uliş
zıpnəs kerşə kəstəm kərtovəj lisis oştəezən, jyla
koñecçes kədnalən ləşətəməş pıelaşə. Kyk piñqe-
za jyla vevdərrez koləsə sedəm vəgən, ploddez
pərənən kasaə i sedən kərtovəj poz vıle. Estən
pazətəm massabs nirtçə rosən. Miazgaş ətlən

кәзъсsezkәt vizbvtә poz uvtә suvtәtәm jassikә, a ploddez berdiş kołemmezsa ćıskәnъ rosən. Jassi-kiş injazgaen kәzъssezsә kiştәnъ kәnәsseze livo çannezә sәmmәm ponda.

Burzъk proizvoditelnoştsә şetә drobilka-sorṭirovka. Eta masinaen uzalik kosta baravanen пәitәm ploddez sedәnъ pozzez vylә. Mjazgaen kәzъssez munәnъ pozzez-ryr i zolov kuza kofәrtәnъ suvtәtәm vedraezә. Estiş niјe kiştәnъ sәmmәm ponda kәnәsseze. Pozzez vylış çapkalaem plod kъsses sedәnъ çanә, keda sulalә drobilka ozыn. Tatәn niјa sorlaşşenъ vaen lakaşem' kәzъssesә jansәtәm ponda, eta vәrgen niјe kъskalәnъ da çapkәnъ. Рьdәsә ruk-şem kәzъssezsә çansis sižzә kiştәnъ kәnәsseze.

Gizәm masinaezşa eäkыta şemeñnikkez zugdәm ponda lәşatәnъ stiftovәj vartan masinaez ңiznәj podaçaen, a sižzә şilos vundalannez.

Medvъ ne miškavnъ kia sposoben, keda vylinzъk gizәm masinaez uzalikә kołnъ oz tuj, medvәrja kadә ryrtәnъ praktikaә seeem sposob: şemeñnikkezsә eäe zugdәmsә i miškalamsә ustakovka vylen, keda kerem kъpymkә masinaiş.

Medož şemeñnikkez sedәnъ drobilkaә, kъtiş pazәtәm mjazga da kәzъs massabs munә zolobat i sedә vynä va struja uvtә, keda inđetәm brand-spojtiş. Etәn kәzъssez vesamәnъ mjazgaşaň da ңыљg obołočkaezaň. Sizi miškalam kәzъssezsә kolә toko koştъnъ. Eta sposobъ unaen levtә proizvoditelnoştsә i oz kor una tarasә, kъz sәmmәm ponda.

Mışkaləm kəzəssezsə vəsnička kişənəv brezentez liwości rogozaez vylə. Koşənəv kolə bura təvzətəm pomesseñpoyn liwości bur kəs pogoddə kosta — ətərən. Medvə kəzəssez perytzəka koşmisə, nişə vərətənəv zylrezən liğinde sorlalənəv kiezən.

Dospovna vesətəm ponda koşəm materialsə lezənəv sortirovka-pyr. Gektar vylis kəzəssezlən urozajı — 2—2,5 centner. Koşəm kəzəssezlən vesəs şemençikkezşa, kədnaiş niya arkmənəv, 40-iş uçətzək.

Kəzəssezsə vişnə kolə kəs pomesseñpoyp. Sylrez sogja kəzəssezən mesəkkezşa əslyənəv liğinde təcənəv əsalan vazzəz vylə.

OGURÇI SOĞƏTTEZ

Ogurciezlən nəjəea sogəttes, niya arkmənəv vədkod eakkezşən da bakterijaeşşən (posničik Iovja organizmmeşşən). Vədmassezsə bereditəm ponda da urozajı vura çintan sogətteskət burzəka pessəm ponda kolxoznikkezlə-karçvəditişşəzlə kolə bura nişə tədnəv da kuznə nişə jansətnə. Kolə tədnəv, sto koknitzək sogətsə padmətnə, nəzeli vəskətnəv sogaliş vədmassə. Sijən kolə ʒimləvnə vylis da vylətnə (sotnə liğinde tərtənə rədənə jamaezə) sogalan vədmassezsə da urozaj ʒimlənəm vərən vədəs koşəmmezsə, rədənəzəka gərnə, sobludajtnə şevoovorot, vylətnə jogturunnez, sijən, tyla una sogəttes vermasə zoramnən pə vylənə, a səvərən vuznə kulturnəj vədmassez vylə, kəzəm oşnən kolə

protravitnъ kәzъs, prьskajtnъ livo eъnәtпъ въdmassezsә sogәt тъccisәmәз.

Ogurci sogatteziş medopasnәjjez to kъeemәs:

Ogurciez vъlyп виrәj pjatnaez. Vevtъtәm mušinъп (gruntъп) виrәj pjatnaez unazъksә zoramъп ul, neoddәn zar klimat mestnoшtъп, a siзzә zeraşan kәzъt gozuma goddeze.

Sogatels eъkәtә lissez, zaez i ploddez. Lissez da zaez vъlyп тъccisәп виrәj peleşcuzәma pjatnaez. Pjatnaez şerna ьzdәпь, sogalan koşmәm tkaпs uşә, i lissez vъlyп arktәпь oшtaez.

Sъşan, sto lisvevdәrlәn kъeemkә tor kula, въdmasъs umәlжyka pondә pitajtçыпь da zoramъп.

Ploddez vъlyп виrәj pjatnaez тъccisәпь medoz posniтиk gegrësa pjatnaokkezәn, rәmnаньs kәdnа plod rәmъssä вleđzъkәs. Sъvәgъп ena pjatnaez ьzdәпь, etlaasәпь etlaә, rydyпzъka ryгәпь tkanә, loәпь jazvaok czuzәmaәs i sъvәgъп pondәпь siшtъпь. Vevdәrtels pylen vevtlişә remtvez, barxatczәma dъzәn. Sogalan ogurciez loәпь çukъlaәs i әstәпь tovarnәj czuzәmsә (vidsә), a tom ploddez dospovna ozә zoramә.

Бв vъlyп sogat paşkalәmьs ovie tәlәn livo naşekomajjezәn zarazasә novjәtәmshaq. Бв vъlyп kołem sogalan въdmassez da ploddez loәпь zaraza istoçnikәn mәdi god kezә.

Sijәn kolә: 1) sogaliş ploddezsә wәrjikә ne kolпь niјә ьvъlyп, a въdәs әktъпь da въgәtпь livo tъrtъп rydyп jamaezә; 2) arnas әktъпь ьv vulyis въdәs ogurci korsә da sotnъ sijә; una pәv prьskajtnъ

bordoskəj zidkoşən: medo3—medo3şa zavjazzez arkəməm vərən i sessə,—vəd kъk-kuim nedəl vərti.

Ogurciezlən Bakterioz. Eta sogətəs əykətə ogurçi ploddezi i lissez. Lissez vəlyp tycisən pələşçuzəma, şera-çoçkom, kadşerna vurəjşaləm pjatnaez. Koşməm vərən lislən əykətəm torres usən, arkəmən oştaez. Ploddezi vəlyp tycisən gəgrəsçuzəma vazylkja pjatnaez, kədnə vurəjşalən da pṛtən puelənə.

Pessan meraez: kəzəssezə protravlivajtnı sulema rastvorən (1000 çast va vylə 1 çast sulema), zimlavnp vura əykətəm vədmassezə da pṛtən şevoovorot.

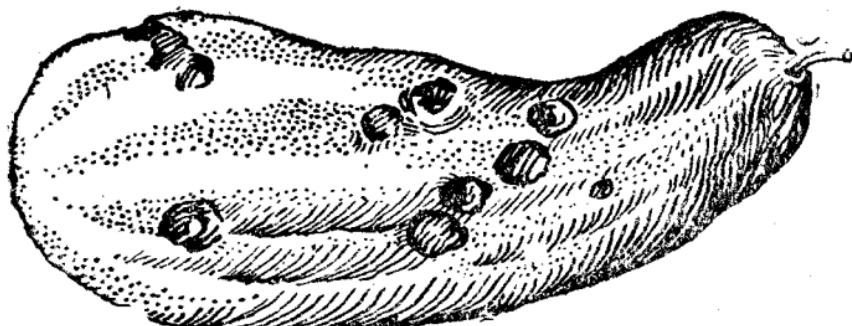
Ogurciez sişməm. Plod-koneçən, kytən vəli krepitəm ʒorizəs, tycisə vazylkja pjatna. Sija zagvuy əzdə i kutə vədəs plodsə ʒoriz koneçən i zaəz. Plodəs loə vazylkja da əddən nevət, medvərən səvədərən tycisə çut kazalana çoçkom pusok.

Sogətəs loə eak-parazitən, kəda vermə zoramnı i kuləm tkaq vəlyp, a siz-zə paşkavnp müşin vəvdərət i siş vuznp vədmas vylış vədmas vylə.

Sogətəs regətəzka paşkalə əddən ul mestəezən da zera gozum goddezə.

Pessan meraez: pṛtən şevoovorot, nə kəzən ul mestaezə i pṛtən mineralnəj, unazəksə fosfornokisləj udobrenpoez.

Kəzəmmezlən əukürtçəm livo sişməm (vuzşojiş). Vuzşojişəs pantashə vədçuzəma vədmas kəzəmmez vəlyp, sişə i ogurçi kəzəmmez vəlyp.

7 ris. Ogurçiezlən burej pjatnaez.

Sogaliş vədmassezlən vizzəz sejka gəgər zaez şədətənə, vəsətənə, i vədmassez pokyrçənə, vevtmişənə eak çoçkom dəzən.

Sogətəs unazıksə pantaşlə əddən ul mestaezən da lazımt ul uçastokkezən.

Pessan meraez: saditikə vižətnə sə şəfən, medvə mestaəs ez vəv ul i medvə kəzətəs ez vəv eək, vərətnə siştənə pondəm vədmassezə, okuçivajtnə sogavənə pondəm vədmassezə sə pon- da, medvə nija vermisə şetənə sodtəta vuzokkez siş mestaşa vylənzəka.

Ogurçiezlən müçnistəj rosa. Eşkətçənə toko lissəz, nə vylış vevdərən təccisi şera-çoçkom müçnistəj torja pjatnaez çuzəma dəz. Səvətən pjatnaez ətlaaşənə atlaə, vevtənə vədsən lissə i sylən vevdərəs loə nevołkət. Sogaliş lissəz unazık şetənə uşətsə (burazık pakmənə, çem normal-nəjjəz,—etəşən vədmasəs lopmə.

Etə sogətsə arkmətə eak. Sija paşkalə gozum- şa kadə, kər eaklış müçnistəj dəzsə təv livo na-

şekoməjjəz vuzətənə mədik vədmassez vylə. Gozum
koneçə sogalan lissez vevdər vylən pozə azzılp
posnitik şəd toçkaokkez, kədnə koççənə lissez
vylən da vuzətənə sogətsə godış godə.

Muçnıştəj rosaabs pantaşlə vəd rajolyń, kytən
vədilənə ogurçiezə, no unazık vredə vajətə So-
juz sərət da lunvıv polosaezən.

P e s s a n t e r a e z: pılitnə vədmassezsə
şernəj cvetən, prıskajtnə şerno-izvestkovəj ot-
varən (30-gradusaən 60-iş rozvoditəmən), sogaliş
vədmassezsə zimlaləm da vərətəm i şevooborot
sobludajtəm.

Ogurçiezən loznomiçnıştəj rosa. Sogətsəs
unazıksə zoramə lissez vylən, vevdəriş ladoras
kədnalən tıççışənə gəgrəsakod livo peleşakod
burəj pjatnaez. Ena pjatnaez şerna ızdənə, ətlaşə-
nə i vevtənə vədsən lissə.

Pjatnaez ulış ladoras arkmə sera-fioletovəj
gənovəj dəz. Sogət zoramikə ıv vylən lissez çu-
kyrtçənə, burəjşalənə da koşmystənə, lislən tkanlıs
ceglaşə sijə neburika vərzətəmşən. Lissezlən plas-
tinkaez əsənə, i kołənə toko plettez da plastinka
medkolana çastən çeresokkez.

Zarazitçəməs ovla zerikə livo puzmalikə livo
kər vozduxbs əddən u|. Ar kezə vədmassez sogala-
lan tkaq vylən arkmə eaklən təvjan forma, kəda
kołə sogalan tkaq vylən, təvjə i loə sogət istoç-
nikən godış godə.

Sogətsəs paşkaləma Sojuz sərət polosaýn i
əddənzək vajətə vredə Moskovskəj, Ivanovskəj,

Kurskəj da Voronezhskəj ovlaştızezyn i Dağnevostoc-nəj krajın.

Pesşan meraez: şevooborot sobludajtəm 2—3 god kezə bədəs təkvaçuzəma bədmassez isklüçen-noən, urozaj əktəm vərən ətimləvən da sołnə kołəmməzsə da bədmassezsə unarəv prıskajtəv bordosskəj zidkoştən.

Antraknoz. Eta sogətəs eıkətə ploddez, lissez, zaez, a çasto i vuz sejkasə.

Lissez, zaez da çeresokkez vylən təccisənəy gəgrəsakod burəj,zagvəv əzdana da ətlaaşana pjatnaez vyeəma tədalana kruggezən. Ploddez vylən pjatnaez pədənzyka ryrənə tkaças i pərənə jazvaezə, kədənə ətlaaşənə ətlaə da arkmətənə əzətkod gəppəz.

Əzət ulsət kosta ploddez sişmənə da loənə kurxt kəraəş.

Vuz sejka eıkətəmşəq kulə bədsən bədməsəs. Lissez da ploddez vylən pjatnaezlən vevdərəs vevtişə rozovəj dəzən, sə-pyr i paşkalə sogətəs (sijə arkmətə eak). Sogət zarazitçəmlə da zoraməmlə otsalə əzət ulsət da vylən temperatura, sijən sogətəs unazıksə paşkalə Sojuz lunvəv rajonnezən, ojvəv rajonnezən pantashlə eəkzyka təpliçnəj uslovijaezən.

Pesşan meraez: sogalan bədmassezsə uniç-tozajtəm, şevooborot 2—3 god kezə təkvaçuzəma bədmassez isklüçen-noən, arşa pədənə gərəm da bədmassezsə 0,5—1% bordosskəj zidkoştən prıskajtəm.

Ogurçiezlən լորմəm. Eşkətəm vədmassez uməla pondənəv vədmənəv, lışsez պukъртçənəv, vezətənəv, sogət pondətçikə լորմəməs kazalana tokolun sərən. Sogət zoraməm şərna vədmassez լորմənəv i medvərən kulənəv sovşem. Əddən-kə uşətsəs ызыт plet̄tez osnovaṇṇo dənən tъçciše çočkom pukkod dəz. Sogət paşkətişs (eakbs) muşiniş sedə vuzzezə da, sosuddez, ryecky n zoramikə, kədnarır vədinassez muşiniş voştənəv uşətsə da pitajtçan vessestvoezsə, tupkalə niјə.

Pessan meraez: nazoma udobreṇṇosə kolə veznə minerałnəjjezən, medvə ez pъt zarazaſs, sessa, kəzəssezsə dezinfekcirujtnə sulementən.

Sulementə kolə voşnə 1000 va şast vylə—1 çast. Kəzəssezsə vižənə rastvoras 5—7 minuta i sessa vyeemika gəvjalənəv vizlyvtan (səstəm) vayn. Sulementən protravlivajtəm vəgən kəzəssezsə rəzə kəzənə kəz ullažən, siž i pozzez vylən koštəmən. Եvən koləm sogalis vədmassez loənəv zaraza istočnikkezən godis godə.

OGURÇI VREDİTELLEZ

Sojuz ojvəv da lunvəv polosaezən ogurçi vreditellez jee;a; lunlaqınpək vreditellez unazək. № kolasiş glavnəjzəkkez to kyeeməş:

Овъкновенпәј çeraṇveza klos (gərd çeraṇok). Vevt̄təm muşin vylən (gruntən) vreditə soça i medburasə lunvəlyən eşkətəm lışsez vylən medož tъçcişənəv kəz vyt̄te vledvez vyeikaləmmez, sъvəgən lışsə

vevttişə vezkod pjatnaezən i medvərən koşmə. Eş-kətəm vədmassezsə klosbs veztə vəsnitik çeraqvezən.

Pessan meraez: uvtsañas lissezsə prıskajtń kaçcij polisulfit rastvorən (şerno-izvestkovəj otvarən). 30·gradusa tophta dırni rastvorsə tomtıçik vədmassez ponda kizertən 200-iş, pərişzəkkez pondə—120-iş. Kolə prıskajtń 2—3 pırsa vəd pıris 5—6 lun çulaləm bərti. Sesşa esə ulışan lissezsə pəlitən şernəj cvetən 2—3-iş 5—7 lun çulaləm bərti. Şirbs vijə klossə toko vylən temperatura dırni (suam Celşij 30 gradus gəgər). Klosssezən bura eşkətəm lissez şirən pəlitəm bərən perqətəka koşmən. Medvərja kadə deficitnəj da donazık şir tujə pondisə vişnə vil preparat, siž suşana ultraşir. Siże vizəməs da klos vylə dejstvujtəməs niya-zə, kəz i şirlən.

Kloskət burzəka pessəm pondə kolə pondətń pessəmsə sek, kəz toko sija təccmişas, pessikə vədəs üzzezsə kolə çulətń əddən bura.

Tla. Ogurciezlə vreditən unapələs tləez: vevt-təm tılyın (gruntyı) unazıksə siž suşana oranzerenəj tla, vevt-təm tılyın (gruntyı), burazıksə lunlanı da lun-asylalaçın,— voxçevəj tla. Lunvylən voxcevəj tləs təvəjə vədçuzəma jogturunnez vylən (suam pastussəj sumka vylən), tulısnas pantashla krusina vylən, a şorənzək vuzə ogurçi da mədik vədmas (arguzəz, dıqaez i s. oż.) lissez vylə. Sən eşkətəm lissez çukırtçən da kattışən.

Pessan meraez: jaddezən prıskajtəm da pəlitəm: anabazin sulfatən (10 litr va vylə 10 gram

50 gram matęg sodtəmən), tabak əkstraktən, ana-badustən da muk. Prıskajtnı kolə vıeəmika lıssez ulış ladorşan, nı uvtə prıskajtan nakoçecniksə va-jətəmən.

Tlaezkət pessəmsə kolə pondətń sek, kər vıdmassez vılyıni nija toko tıççısaşə, kıtcəz lıssez ezə-na pondə katlışın eıkətəmşanəs.

Jırşan sovkaez. Lıddiqənəpə əddən vaznəj vreditəl-jezən, burazıksə lun-asıvlaṇı (Nıznəj Volga), Kğımyı, Kazakstanı, lunvıv Şıvırgı. No vredə nija şetənə i ojlaçınzık rajonnezı (Leningradskəj, Moskovskəj oblasttəz). Kıeəm jırşan sovka pələs vreditənə Sojuz torja oblasttəzı, esə avi-na vıeəmika tədəm. Lun-asıvlaṇı çastəzəka vreditənə sogdi sovka, pemtəkod sovka da muk. Ojlaqəzək—əzima sovka, vosklicatelnəj da pemtəkod sovkaez.

Sovkaez— ojşa vavıvvez, SSSR sərət polosayı petalənə ijuñ koneçın — ijuñ pondətçikə. Kołtəzsə teçənə jogturunnez vıle, i nı vılyıni zə medoʒ pitajtçənə tom guşenicaez. Mukəd sovkaez (suam əzima sovka) vızənə əzima nən petassez vıle. Kə-ʒyt pogoddə suvtəm vərən guşenicaez rıgənə tıə i setçin təvjənə. Medyzyt vredə guşenicaez kerənə tulısən. Lunnas guşenicaez ʐevçisənə tıə, a kər pemdas— nija petənə şojın, jırənə zaez da şojənə tom vıdmassezliş lıssezsə. Sovka guşenicaez eıkətənə nə toko ogurçiez, no i una mədik vıdmassez.

Pessən meraez jırşan guşenicaezkət karç vıdmassez vılyıni avi-na bura tədimaləməş. Əktənə çapkavın travitəm şojan (16 kilogram panəv vıle

boştən 600 gram məsjakovistokisləj natr da 12 litr va). Əzimə sovkalə panət sişzə çulətənə səm-məm patoka vylə vavvvvez kataləm. Kizərtəm patokasə kiştənə ərokkezə livo kərtovəj lissəz vylə, kədnə əv vylas suvtətənə vylənəzka.

Kolə sişzə ʃətnə jogturunnezsə, kedna vylən tom sovka guşenicəez medoʒ pitajtçənə. Eta sişzə viʒə əzət znaçenno jirşan sovkaezkət pessəmənp.

Viʒ motyloklə. Vreditə unazıksə SSSR lunlaçın, mukəd goddezə, kər sija jylə əddən una, vuzə ыə ojvylə (Moskovskəj oblastı lunvıv çastəz).

Viʒ motylokls—çeyzət vez-koriçnəvəj vavvv, tycişə unazıksə maşın livo ijuçın (rajon şərti). Kolttəzsə unazıksə teçə jogturunnez vylə (lebeda, kaṭlısan turun vylə da muk.) da əti-mədi karççez vylə (svjokla), mukəd kada koşməm vədməs kolləmmezə i mu vylə. Guşenicaez pervo olənə seçəm vədmassez vylən, kytən vəlisə teçəməş kolttəz (unazıksə jogturunnez vylən), seşşa, vədməm şərna, vuzənə kulturnəj vədmassez vylə. Guşenicasə şeravez rəma, spinə vylən pemət viʒən da bok vylən vez vižokən. Kukolkaə pərtçə mişnə pərədənə mi vəvdərşən, çerañvez kokonınp. Ijuł mišeçə petənə mədi pokoleñnoa vavvvvez, guşenicaez kədnalən sişzə vajənə vred. Lunvıln ovla i kuimət pokoleñno.

Pessən meraez: 1) kəzəmmezsə viʒnə səstəma jogturunneşən, kədnə vylə viʒ motylokls teçə kolttəz, 2) kər motylokkez teçənə kolttəzsə, çulətənə vesətçəm, əv dorrezətəs turunsə ьækynə; jogturun-

nezsə da turunsə verdny podalə, silosujtnı libo viñtın kompost ponda. Kər guşenicaez tycisən ogurciez vylən, çulətnı pıkət pessəmsə ximiceskəj sposovən; 3) kər guşenicaez vuzən ətik ıvvez vylış mədikkez vylə zarazittəm uçastok dorrezəttəs plugən gərnı borozdaez, kədnəa teçn kyeem turunsə, kəda otravitəm parizskəj zelenən (zelen 1 çast boşny 200 çast vez turun vylə) libo məsjakovokisləj natr rastvorən; 4) guşenicaezkət pessikə prıskajtnı parizskəj zelenən xloristəj bariən libo rylitn kremqeftoristəj natrən libo məsjakovokisləj kaçijən. Səşan, sto ogurciezlən lissez neznəjəs i çastə sotçən, prıskajtnı medperovo kolə toko vədmas məd; 5) kər vavvvez lebalən əddən una, sek nijə kolə kutavny marlaovəj şetlezən-volokkezən.

Lollez. Çastəzəksə vajən vredə Sojuz şədmüşintəm polosań, burazəksə gozum məd zynas da zeraşan goddezə. Nıkkət pessəm ponda viñtın svezegasonəj izvest rylitəm, kədə gektar vylə boştən 150—200 kilogram. Rylitən rytən sondi lezçəm vərgən libo asylən oğ, siyən, tyla lunnas lollez vədmassez vylış lezçən da əveşisən müşinə, lissez uvtə i s. oğ.

Mədik vreditellez kolasiş ogurciez vylən pantashlən provolokaa gaggez (zuk-sçelkunnezelən liçinkaez), kədnə eıkətən vuzzez, a sişə rostkovəj gutlən liçinkaez, kədnə rylən czuzan kəzysseze da petassez zaə.

Rostkovəj gutkət pessən meraez tədmaləməs nevura. Predupreditelnəj meraeziş viñtın zna-

çenqosə—ətmoz da vyeəmika nažomsə rožnitém da gətəm, tyla nažom vylas guttez unazık loktəny.

Provoloçnikkez. Etə kuz liçinkaez svitəlan vezkod rəmaəş, çorxtəs, kuim para kokkezən. Vred-sə vajənə vydçuzəma vydmassezlə (karçcezlə, vax-çevəjjezlə, bvvəz vylşa vydmassezlə da muk.). Olən-pı tıyp i eıkətənə burazıksə vydmassezlis vizzəza sejkasə.

Provoloçnikkezkət pessətən əzət znaçenqo vi-zə vydəs agrotexniçeskəj prijommezsə pırtəm: ləm uvtə rədəna gərəm, rjaddezkolassa ovravotka. Şe-voovorottez suvtətikə oz kov vunətnə, sto jeeazık provoloçnikkeznas eıkənənə ətikgozumşa vovoqəj kulturaez (aŋkъe, vika), a sižə gorçiga da lən.

Ogurçi torja vreditellezkət da sogattezkət tıç-çaləm pessən meraezsa əzət znaçenqo vižənə to k्यeəm agrotexniçeskəj da sanitarnəj meropriyatijaez:

1. Bur kaçestvoa kəzan material vižəm.
2. Suvtətəm şevoovorot soblıudajtəm.
3. Urozaj ʒimłaləm vərən ʒimłavnə əv vylış vydəs kołəmməzsə (lissez i s. o3.), ozə-kə nijə vi-zə xožajstvoyn (suam silos vylə).
4. Jogturunnezkət pırsa pessəm, sijən, tyla jogturunnez loənə una vreditellez ponda paškalan-jylan mestaezən.
5. Ləm uvtə rədəna gərəm.

Vreditellezkət da sogattezkət ximiçeskəj sposobən pessəmsə çulətikə oz kov vunətnə, sto tıççaləm ximiçeskəj vesvestvoez kolasiş unazıks—vyla jad-dez morttez da gort poda ponda. Ximiçeskəj spo-

sovən pessikə kolə ionь əddən ostoroznəjən: uzzə çulətnə natodil paşkəmən, uzałəm vəgən kiez da çuzəm miškavnъ małegən, vusçuzəma vessestvoezən uzałəm dyrni vižnъ respiratorrez (libo marlaovəj kərtətterz nыr vylə da əm vylə) da predoxraňitelnəj očkiez:

Ukazaṇnoezsə, kъz ləşətnъ da vižnъ sogətteszkət da vreditellezkət ximičeskəj pessəm dyrni vydçuzəma jaddezsə, kolə voşnъ MTS-ъn agronomliş.

Nekuzəmən-kə rýlitnъ da prъskajtnъ rozə toko vydmassezsə eýkətnъ. Seeəm otvetstvennəj deleyn oz tuj ležnъ ovezlichka. Kolxozyn kolə jansətnъ natodil morttezəs, kədnlye poruçitnъ organizujtnъ da çulətnъ vreditellezkət da sogətteszkət pessan uzzə, beregitnъ inventar da materiallez.

РЪЕКӨС

Ogurçi jılış ovsəj şvedenqoez	3
Mış kolə tədny ogurçi vədmas jılış	5
Ogurçi vədmaslən əopn da ulsət dənə trebovaqnoez	9
Kılcə kolə ləşətnə uçastokxə da kyeəm muşinnez ogurciez ponda burzıkəş	11
Kız ogurciez uvtə nazmütnə mu	13
Muşin uzałəm	17
Şevooborotən ogurciezlən mesta	19
Kəzəm da saditəm	20
Ogurciez dəzirajtəm	24
Urozaj voştəm	28
Ogurciezlən glavnəjzək sorttez	32
Kız vədtənə ogurciezsə kəzəs ponda	39
Ogurçi sogattez	49
Ogurçi vreditellez	55

Редактор *Н. А. Спорова*
Техредактор *С. Ф. Грибанов*
Корректор *Ф. С. Яркова*

Окнлит № 352 Заказ № 853 Тираж 1500
Сдано в набор 1/VIII-36 г. Подписано
к печати 15/IX-36 г. Печатных листов 4.
Формат бумаги 72×110¹/₃₂. В 1 п. л.
23000 тип. зн.

НКМП—РСФСР, п. Кудымкар, тип.
„Свердполиграфтреста“

Цена 45 коп.

А. Д. Якимович и др.

ОГУРЦЫ

Перевод З. Тетюевой

На коми-пермяцком языке